

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Kielen oppimisen avulla tukea kotoutumiseen

- tukimateriaali vapaaehtoistyön tueksi

Silja Rantanen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
210 op

Arvioitavaksi jättämisaika
9/2020

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Silja Rantanen
Opinnäytetyön nimi: Kielen oppimisen avulla tukea kotoutumiseen
Sivumäärä: 40 ja 17 liitesivua
Työn ohjaaja: Johanna Matikainen
Työn tilaaja: Suomen Punainen Risti

Toteutin kehittämistyöni Suomen Punaisen Ristin maahanmuuttajaohjelmalle, joka toteuttaa erilaisia kotoutumista tukevia palveluja maahanmuuttajille. Kehittämistehtävänäni oli kehittää maahanmuuttajaohjelman kielikerhoihin tukimateriaali, joka sisältää suomen kielen oppimisen harjoitteita. Tukimateriaalin tarkoitus on tukea kielikerhoissa toimivien vapaaehtoisten työtä.

Kehittämistyöhön olen kerännyt tietoperustaa maahanmuuttajista ja maahanmuuttajien kotoutumista edistävistä käytännöistä ja toimista. Kehittämistyössä kerron kielen oppimisesta, siitä kuinka ihmiset oppivat kieltä eritavoin ja kuinka kielen ja kulttuurin yhteys vaikuttaa uuden kielen oppimiseen. Lisäksi avaansosiaalipedagogiikan ja sosialisointin käsitteitä, jotka avaavat käsitystä kotoutumisen merkityksestä.

Kehittämistyössä menetelmänä käytin palautekyselyitä ja haastattelua. Palautekyselyitä oli kaksi, joista toinen teetetty maahanmuuttajaohjelmassa toimiville vapaaehtoisille ja toinen toimintaan osallistuneille maahanmuuttajille. Palautekyselyt olivat toteutettu jo ennen kehittämistyöni aloitusta, joten tehtäväkseni jäi purkaa, analysoida ja koota tulokset. Saatujen tulosten perusteella selvisi, että kielikerhoihin tarvitaan vapaaehtoisten käyttöön kielenoppimisen materiaalia. Tukimateriaalista löytyy kahdeksan kielenoppimisen harjoitetta, joista neljä tukee ryhmäytymistä, joiden lisäksi löytyy neljä muuta kielenoppimisen harjoitetta. Kaikissa tukimateriaalin harjoituksissa käytetään kuvakortteja, joiden avulla on helpompi ymmärtää opiskeltavaa kieltä. Tukimateriaali on helppokäyttöinen ja se soveltuu hyvin vapaaehtoisten käyttöön. Tukimateriaali on sähköisessä muodossa, jolloin sen jakaminen vapaaehtoisille on yksinkertaista.

Asiasanat: maahanmuuttaja, kotoutuminen, kielen oppiminen, sosiaalipedagogiikka

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
NGO and Yout Work Degree Programme

Author: Silja Rantanen
Title: Supporting integration by language learning
Number of Pages: 40 and 17 attachment pages
Supervisor: Johanna Matikainen
Subscriber: Finnish Red Cross

I executed my development work for Finnish Red Cross's immigration program, which produces social integration support services for immigrants. My development work's main goal was to create material for immigration program's language clubs. This material includes Finnish language exercises. Supporting material's purpose is to support voluntary workers on teaching Finnish language in language clubs.

I have collected facts and data about immigrants but also about policies and functions that focus on improving social integration. On my development work's literal part, I write about learning language, different ways to learn new language and how language and culture can affect on how easily you can learn new language. I write about concepts of social pedagogy and socialization which opens relevance of social integration.

As my research method I used input inquiry and an interview. I had two different inquiries: the first inquiry was created for volunteers who work on immigration program and the second for immigrants who participate on activity in question. Input inquiries were executed before I started my development work. My mission was to dismantle, analyze and collect results. As my result, I discovered that volunteers have a need for supporting material. Supporting material consists of eight language learning exercises: four of them are created to assist grouping and other four exercises are for language learning. All exercises are based on using picture cards. Picture cards make language learning easier. Supporting material is easy to use and suits well for volunteer work. Material is in electronic form and it is easy to share for volunteer workers

Keywords: immigrant, acculture, learning language, social pedagogy

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE	8
2.1	Tilaajan esittely.....	8
2.2	Kehittämistehtävät ja tavoitteet.....	9
3	TIETOPERUSTA	9
3.1	Maahanmuuttaja.....	9
3.2	Laki kotoutumisen edistämisestä.....	11
3.3	Kotoutuminen.....	12
3.4	Kotoutumista edistävät toimet.....	13
4	KIELI	15
4.1	Kielen oppiminen.....	15
4.2	Kulttuurin ja kielen yhteys	18
5	SOSIAALIPEDAGOGIikka OSANA KOTOUTUMISTA	19
5.1	Sosiaalipedagogiikan käsitys	20
5.2	Sosiokulttuurinen innostaminen.....	21
5.3	Sosialisaatio.....	22
6	KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI.....	24
6.1	Opinnäytetyön lähestymistapa ja aiheen rajaus.....	24
6.2	Materiaali ja kehittämistyössä käytetyt aineistot	26
6.3	Kehittämistyön kyselymateriaali.....	28
6.4	Kyselymateriaalin analyysi	29
6.5	Kyselymateriaalista saadut tulokset.....	30
6.5.1	Havaitut hyödyt.....	31
6.5.2	Havaitut puutteet ja kehittämisehdotukset	32
7	KEHITTÄMISTYÖN YHTEENVETO	33
7.1	Kehittämistyönä syntynyt tukimateriaali	33
7.2	Kehittämistyön arviointi.....	34
7.3	Pohdinta	37
	LÄHTEET.....	39

LIITTEET	42
----------------	----

1 JOHDANTO

Suomeen saapuu vuosittain erilaisin perustein maahanmuuttajia ympäri maailmaa. Suomessa vuonna 2019 oli 423 000 maahanmuuttajataustaista henkilöä, joka on noin 8 % koko väestöstä (Tilastokeskus 2019). Suomeen tulevien maahanmuuttajien määrä on kasvanut 1990-luvun jälkeen tasaisesti. Maahanmuuttajien kotoutumiseen tarvitaan monenlaista osaamista ja erilaisia toimia. Kotoutumista edistäviä palveluita toteuttavat viranomaispalvelujen lisäksi useat järjestöt ja yhdistykset, joiden parissa työskentelee runsaasti myös vapaaehtoisia. Kotoutumisprosessi on kullakin maahanmuuttajalla yksilöllinen, johon vaikuttaa kotoutumista tukevien palveluiden saatavuuden ja toimivuuden lisäksi maahanmuuttajan oma halu sopeutua uuteen tilanteeseen (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020). Kotoutumista tukevia toimia ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), jonka avulla turvataan maahanmuuttajille oikeuden mukainen kohtelu kotoutumisprosessissa. Kielen oppiminen on yksi oleellisista asioista kotoutumisprosessissa. Maahanmuuttaja tarvitsee suomen kieltä, jotta kykenee hoitamaan itseään koskevia asioita, verkostoituakseen, työllistyäkseen ja rakentaakseen uutta elämää Suomessa.

Toimeksiantajani tässä kehittämistyössä oli Suomen Punaisen Ristin maahanmuuttajaohjelma. Maahanmuuttajaohjelma toteuttaa erilaisia kotoutumista tukevia palveluja, joissa toimii runsas joukko vapaaehtoisia (Matikainen 2020). Toimeksiantajan toiveena oli tuottaa kielikerhoihin tukimateriaali, jonka avulla tuetaan maahanmuuttajien suomen kielen oppimista. Tukimateriaalista oli tarkoitus kehittää kielikerhoissa toimivien vapaaehtoisten työn tueksi. Oppaan tarkoituksena on auttaa oppimaan suomen kieltä kuvakortteja apuna käyttäen. Tukimateriaalissa on huomioitu maahanmuuttajien kielitaso, jonka vuoksi harjoitusten rakenne noudattaa samaa kaavaa. Tukimateriaalissa on huomioitu myös sen käytettävyyden erilaisissa tiloissa, joten harjoitteiden tekeminen ei jää esimerkiksi tiloja koskevista ratkaisuksista kiinni.

Kehittämistyöni raportti alkaa tiivistelmällä ja johdannolla, joissa johdattelen lukijan alkuun. Toinen pääluku pitää sisällään tilaajan esittelyn ja toiveet kehittämistyön suhteen, jota varten haastattelin Suomen Punaisen Ristin työntekijää Johanna Matikaista.

sekä omat tavoitteeni työn tuloksista. Tietoperustaksi kolmanteen lukuun käytin kotoutumiseen liittyvää jo olemassa olevaa aineistoa, joka johdattaa työn alkuun siten, että tukimateriaalista hyötyvä maahanmuuttajien ryhmä huomioidaan työssä tukimateriaalin pääkäyttäjänä. Avaan tässä osuudessa maahanmuuttajia ryhmänä, lakia kotoutumisen edistämisestä ja kotoutumisen prosessia. Neljäs pääluku pitää sisällään tietoa kielen oppimisesta ja kielen ja kulttuurin yhteydestä. Viidennessä pääluvussa kerron sosiaalipedagogiikasta, jonka tavoitteena on tukea yksilön persoonan kehittymistä ja kuulumista yhteisöön erilaisin menetelmin. Lisäksi tähän lukuun olen avanut mitä sosialisatio tarkoittaa, sillä mielestäni se auttaa ymmärtämään kotoutumisen merkitystä. Kuudennessa pääluvussa käsittelen kehittämistyön prosessin eri vaiheita ja käyttämiäni menetelmiä, joita olivat kyselytutkimus, haastattelu ja aiemman tiedon käyttö. Kerron kuinka keräsin kyselytutkimuksista vastaukset yhteen, analysoin niitä ja kokosin lopuksi tulokset yhteen, haastattelin maahanmuuttajaohjelman työntekijää ja kuinka hyödynsin aiempaa tietoa läpi kehittämistyön. Kehittämistyön eri vaiheiden kuvaamisen jälkeen kerron viimeisessä luvussa valmiin kehittämistyön tuloksista eli tukimateriaalista ja siitä löytyvästä sisällöstä. Arvioin myös tekemääni kehittämistyötä ja pohdin, olenko päässyt aluksi asettamiini tavoitteisiin.

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE

2.1 Tilaajan esittely

Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen Punainen Risti (SPR), ja se kohdistui SPR:n vuonna 2007 käynnistyneeseen maahanmuuttajaohjelmaan. Maahanmuuttajaohjelma tarjoaa erilaisia kotoutumista tukevia palveluja maahanmuuttajille, kymmenessä piirissä ympäri Suomen. Maahanmuuttajaohjelmaa rahoittaa STEA eli Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus, joka vastaa osaltaan siitä, että Veikkauksen tuottoja käytetään kansalaisjärjestöjen tulokselliseen toimintaan (STEA 2020). STEA rahoituksen lisäksi ohjelmaa rahoittaa SPR:n omat piirit. (Matikainen 2020.)

Maahanmuuttajaohjelman toteuttamia kotoutumista tukevia palveluita ovat kielikerhot, läksykerhot, kansainväliset klubit, ystävöiminta, asumisapu sekä leirit ja retket. Kotoutumista tukevat palvelut ovat paikkakuntien ja osallistujien tarpeista lähteviä ja niitä muokataan tarpeiden mukaisesti. Kotoutumista tukevia palveluita suunnittelee, markkinoi ja kehittävät piirien työntekijät, jotka rakentavat vapaaehtoisille sopivia toimintamuotoja, joita toteutetaan eri paikkakunnilla. SPR:n työntekijät kouluttavat, perehdyttävät, tukevat ja ohjaavat vapaaehtoisia, jotka toteuttavat maahanmuuttajaohjelman palveluja käytännössä. Maahanmuuttajaohjelmassa pyritään hyvään ja tiiviiseen vapaaehtoisten joukkoon, joka edistää maahanmuuttajien kotoutumista. (Matikainen 2020.)

Maahanmuuttaneiden kotoutumisen tuen lisäksi ohjelman tavoitteena on vaikuttaa yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja vahvistaa kahdensuuntaista kotoutumista. Maahanmuuttajaohjelma tekee tiivistä yhteistyötä muiden kotoutumisen tuen järjestöjen ja viranomaisten kanssa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Yhteistyöverkostot ovat kuntien ja ELY-keskusten maahanmuuttotyön verkostoja, jotka liittyvät kotoutumiseen ja rasisminvastaiseen toimintaan. Lisäksi työntekijät tekevät oppilasyhteistyötä pitämällä erilaisia koulutuksia oppilaitoksissa näistä teemoista ja vastaavasti taas maahanmuuttajaohjelma ottaa vastaan opiskelijoita harjoitteluihin ja erilaisiin vapaaehtoistehtäviin. (Matikainen 2020.)

2.2 Kehittämistehtävät ja tavoitteet

Opinnäytetyössä kehitettiin kielikerhojen toimintaa. Tarve kehittämisyhteistyölle lähti tilaajan tarpeesta kehittää maahanmuuttajaohjelman kielikerhojen toimintaa siten, että kielikerhoihin saadaan tukimateriaali, joka tukee ja ohjaa vapaaehtoisia kielikerhoissa toimiessaan. Tilaaja toivoi, että tukimateriaalin kielenoppimisen ohjeet ovat helposti käytännössä toteutettavissa sekä niin ettei tukimateriaali vaadi ennakkoon laajempaa perehtymistä.

Oma kiinnostukseni kielen oppimisen vaikutuksista osallisuuteen ja kotoutumisen toteutumiseen määrittivät opinnäytetyön suunnan. Tukimateriaalia tehdessäni huomioin asiakaslähtöisyyden ja tukimateriaalin helpon käytön, jota vapaaehtoinen voi käyttää sellaisenaan tai soveltaen sitä omaan osaamiseen ja saada mahdollisesti uusia ideoita vapaaehtoistyöhönsä. Tavoitteenani oli tehdä tukimateriaali, joka ei vaadi vapaaehtoiselta aiempaa kokemusta kielikerhossa toimimisesta. Asiakaslähtöisyyttä vahvistettiin tutkimalla ja analysoimalla vapaaehtoisten ja toimintaan osallistuneiden antamia palautekyselyitä koskien kielikerhojen toimintaa. Tietoa kerättiin kielenoppimisesta sekä erilaisten kielenoppimisen harjoitteista. Lisäksi aineistoa kerättiin kotoutumisen, osallisuuden ja sosiaalipedagogiikan näkökulmasta, joka on tukenut oikeanlaisen tukimateriaalin luomista.

Opinnäytteen tavoitteena oli omalta osaltaan vastata siis kielikerhojen toiminnan tarpeeseen saada käytännössä hyödynnettävää tukimateriaalia, joka tukee ja ohjaa vapaaehtoisten tekemää työtä sekä tukee maahanmuuttajien kotoutumista kielenoppimisen kautta.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Maahanmuuttaja

Ulkomaalaistaustaisella henkilöllä eli maahanmuuttajalla viitataan henkilöön, joka on syntynyt ulkomailla ja muuttanut maasta toiseen, tässä tapauksessa Suomeen. Maahanmuuttajaa määriteltäessä käytetään henkilön äidinkieltä, kansalaisuutta ja syntymämaata. Maahanmuuton syyt voivat olla hyvin erilaisia, ja jokaisella maahanmuuttajalla on oma henkilökohtainen peruste maahanmuuttoon. Suomeen tulevien maahanmuuttajien perusteita ovat työ, opiskelu, perhesyyt tai lähtömaan kriisiytynyt tilanne. Maahanmuuttoon voi liittyä myös useita eri syitä saman aikaisesti. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2018.) Maahanmuuton syyt ovat monipuolistuneet verraten 1990-luvulle, jolloin yleisin syy maahanmuuttoon oli humanitäärinen syy, kun nykyisin muutetaan enenevässä määrin työn, opintojen ja perhesyiden perusteella. Maahanmuuttajien määrä on kasvanut tasaista vauhtia 2000-luvulla, ja maassa asuva ulkomaalaisväestö onkin lähes kaksinkertaistunut (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020). Maahanmuuttajien määrä Suomen väestöstä vuonna 2019 oli 423 000, joka on 8 % koko Suomen väestöstä (Tilastokeskus 2019).

Suomeen muuttaneiden ulkomaalaistaustaisten maahanmuuttajaväestön ikäjakauma painottuu nuoriin ja työikäisiin henkilöihin, mutta kuitenkin jokaisesta ikäluokasta Suomeen saapuu maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien ikä- ja sukupuolijakauma vaihtelee taustamaan mukaan. Vuoden 2019 lopussa maahanmuuttajista miesten osuus oli 51,6 %, kun taas suomalaistaustaisten miesten osuus oli 49,2 % (Tilastokeskus 2019). Brittiläistaustaisista maahanmuuttajista 80 % oli miehiä, kun taas esimerkiksi thaimaalaistaustaisista maahanmuuttajista 84 % oli naisia. Sukupuolijakaumissa erot taustamaittain voivat olla huomattavia (Tilastokeskus 2019).

Lähtömaan tilanteen kriisiytyessä maahanmuuttajaa kutsutaan pakolaiseksi. Pakolainen on perustellusti joutunut pelkäämään tulevansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuulumisen tai oman poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle valtio antaa turvapaikan tai kenen Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) katsoo olevan pakolainen. Turvapaikanhakijaksi kutsutaan henkilöä, joka hakee suojelua eli turvapaikkaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään oleskelulupa. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

3.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Maahanmuuttajien kotoutumista ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Laki kotoutumisen edistämisestä määrittelee maahanmuuttajan siten, että maahanmuuttaja on henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity, tai jolle on myönnetty oleskelukortti. Kotoutumislain tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajan osallisuutta aktiiviseen Suomen kansalaisuuteen ja yhteiskunnan toimintaan. Lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta maahan muuttaneiden ja kantaväestön välillä oikeuksien ja velvollisuuksien osalta sekä tarkoituksena on edistää, kaksisuuntaista kotoutumista lisäämällä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 1.)

Lain mukaan maahanmuuttajille tulee tarjota kotoutumista edistäviä palveluja kuten suomen ja ruotsin kielen opetusta, tietoa yhteiskunnasta sekä sen työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksista, jotka kaikki tukevat maahanmuuttajan integroitumista Suomen yhteiskuntaan ja sen eri järjestelmiin. Kotoutumista edistäviä palveluita järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina, kuten esimerkiksi SPR:n maahanmuuttajaohjelma kolmannelta sektorilta. Maahanmuuttajalle on erityisen tärkeitä päästä kotouttamista edistävien palveluiden piiriin maassaolon alkuvaiheessa, jotta kotoutuminen saadaan käyntiin ja integroituminen voi alkaa (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 11).

Maahanmuuttajalle tehdään alkukartoitus, jossa arvioidaan maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet. Lisäksi alkukartoituksessa arvioidaan kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen tarpeet. Alkukartoitus pitää sisällään selvityksen maahanmuuttajan aikaisemmasta koulutuksesta, työhistoriasta, kielitaidosta sekä tarvittaessa selvitetään muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Alkukartoituksen käynnistää työ- ja elinkeinotoimisto maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta puolestaan järjestää alkukartoituksen maahanmuut-

tajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Alkukartoitus tulee käynnistää kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Alkukartoituksen lisäksi maahanmuuttajalle tehdään henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma, jonka tarkoituksena on tukea maahanmuuttajaa integroitumaan yhteiskuntaan. Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen suunnitelma, jonka tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä kielitaito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 10).

3.3 Kotoutuminen

Kotoutuminen on pitkä prosessi, jonka pituus vaihtelee yksilöllisesti, joillakin yksilöllä kotoutuminen voi kestää jopa vuosia. Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja kokee itsensä tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä, joka omien tietojen ja taitojen avulla on kykeneväinen toimimaan uudessa kotimaassaan. Kotoutumiseen liittyy monia haasteita kuten tunteita kiitollisuudesta ja tyyneydestä siitä, että on saapunut uuteen vieraaseen maahan, koti-ikävä ja pelkoa liittyen tulevaan, tunteet voivat olla keskenään hyvinkin ristiriitaisia. Jokaisella kotoutujalla kotoutumiseen liittyvät tunteet vaihtelevat yksilöllisesti, johon vaikuttavat omat henkilökohtaiset syyt maahanmuuttoon. On selvää, että kotoutuminen on helpompaa silloin, jos maahanmuutto on vapaaehtoista esimerkiksi työn tai opiskeluiden vuoksi kuin, että omasta kotimaasta paetaan esimerkiksi maan kriisiytyneen tilanteen vuoksi. Kotoutumisprosessin on kuvattu tapahtuvan kolmessa eri vaiheessa; saapumisvaiheessa, jolloin ihmisen koti, ystävät ja kieli muuttuvat, kohtaamisvaiheessa taas tarkkaillaan tulomaan olosuhteita, joita verrataan kotimaahan ja taakse katsomisen vaiheessa ihminen yhdistelee uuden maan ja kotimaansa kulttuuria itselleen sopivaksi. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

Kotoutuminen vaatii maahanmuuttajalta halua muutokseen ja tahtoa sopeutua uuteen tilanteeseen, jotta kotoutumisprosessi käynnistyy. Kotoutumista edistää kantaväestön

ja yhteiskunnan halu ottaa vastaan maahanmuuttajia, jolloin puhutaan kaksisuuntaisen kotoutumisen toteutumisesta. Kaksisuuntaisen kotoutumisen onnistuessa maahanmuuttaja kokee itsensä hyväksytyksi uudessa kotimaassaan ja kokee olevansa osa yhteiskuntaa, kokemalla mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskunnan asioihin sekä kantamalla oman vastuunsa suhteessa yhteiskuntaan. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

3.4 Kotoutumista edistävät toimet

Kaikki Suomeen saapuvat kiintiöpakolaiset haastatellaan maahan saavuttuaan, joka on kiintiöpakolaisen ensimmäinen kosketus Suomen viranomaisiin. Viranomaiset jakavat tietoa Suomesta ja kertovat millaista elämä käytännössä Suomessa on mukaan lukien koulutus- ja työllistymismahdollisuudet. Maahanmuuttajalla saattaa Suomeen saavuttuaan olla taustalla pitkä ja turvaton ajanjakso pakolaisleirillä tai toisessa vierassa maassa, jonka lisäksi tulevaisuuden näkymät saattavat olla heikot. (Turtiainen 2018, 184.)

International Organization of Migration (IOM) järjestää kaikille Suomeen valituille pakolaisille kulttuuriorientaatiokoulutuksen. Koulutuksen tarkoituksena on lieventää maahanmuuttoon liittyvää jännitystä kertomalla uudesta maasta, realisoimalla odotuksia sekä miettiä omia tulevaisuuteen liittyviä toiveita uudessa maassa. Maahanmuuttajien kotoutumista helpottaa alkuvaiheessa viranomaisten tekemä yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. Maahanmuuttajajärjestöjen kanssa tehdyn yhteistyön kautta maahanmuuttajat pääsevät tapaamaan samoista kulttuureista ja taustoista tulevia henkilöitä, joka nopeuttaa uusien rutiinien oppimista ja sillä on lievittäviä vaikutuksia maahanmuuttoon liittyvään stressiin, jonka lisäksi se edistää verkostojen syntymistä. (Turtiainen 2018, 185.)

Onnistuneen kotoutumisen edellytyksenä on toimivien kontaktien syntyminen maahanmuuttajan ja viranomaisten välillä. Toimivat viranomaiskontaktit ovat oleellisia oikean tiedon saamisen ja avun vastaanottamisen kannalta. Toimivien viranomaiskontaktien luominen alkuvaiheen kotoutumisessa on tärkeää sen vuoksi, että maahan-

muuttajalla saattaa olla taustallaan hankalia viranomaiskokemuksia liittyen pakolaisuuteen tai oman kotimaan tilanteeseen. Positiiviset viranomaiskokemukset saattavat herättää maahanmuuttajassa yhteistyön ja luottamuksen tunteita, joka helpottaa maahanmuuttajan asioiden hoitoa, uuden kulttuurin käytänteiden sisäistämistä, jolla on kotoutumista edistäviä vaikutuksia. (Turtiainen 2018, 185.) Viranomaisten kanssa asioidessaan maahanmuuttajalla on mahdollisuus tulkkiin, jos yhteistä kieltä ei ole käytettävissä. Tällöin puhutaan kielellisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta, joka on keskeinen osa kotoutumista. Maahanmuuttajan kieltäytyessä ottamasta tulkkia on myös viranomaisella oikeus vaatia sitä, jotta viranomainen saa ilmaistua käsiteltävää asiaa koskevat yksityiskohdat oikein ja myös maahanmuuttajaa koskevat oikeudet toteutuvat. Yhteisen kielen puuttuessa maahanmuuttajan asioiden hoito jää vajaaksi eikä palveluista saatu hyöty toteudu niin kuin sen on tarkoitus. Kielellinen ymmärtäminen on yhtä lailla viranomaisen kuin maahanmuuttajankin oikeus, jonka vuoksi pakolaisten tulkkauksesta johtuvat kustannukset kunnille korvaa valtio. (Turtiainen 2018, 183.) Hallintolaki (434/2003, 26.§), Kielilaki (423,2003, 10.§ ja 18.§) ja Yhdenvertaisuuslaki (21/2004, 6.§) säättävät kielellisestä yhdenvertaisuudesta.

Viranomaiset saattavat olla maahanmuuttajan lähes ainoa ja pysyvä kontakti Suomeen saavuttaessa, jolloin viranomaiset saattavat olla maahanmuuttajalle perheen ja läheisten korvike. On kuitenkin pyrittävä siihen, että maahanmuuttaja saa luotua pysyviä arjen verkostoja kotoutumisen palveluiden ulkopuolelle, jolloin uutta ja pysyvää elämää kyetään alkaa rakentamaan. (Turtiainen 2018, 186.)

Uusien rutiinien omaksuminen on osa maahanmuuttoa. Jokaisella maahanmuuttajalla on oma tausta, johon liittyy oleellisesti rutiinit ja käytänteet, jonka vuoksi uusien rutiinien oppiminen voi olla joko helppoa tai hankalaa. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomat saattavat olla hyvin eri lähtötilanteessa kuin vaikkapa koulutetut työelämään tottuneet. Tilanteissa, joissa maahanmuuttaja on jäänyt vaille koulutusta tai työkokemusta kotimaassaan, korostuu erityisesti maahanmuuttopalveluiden ja uuden verkoston luominen. Uusien ja pysyvien rutiinien omaksumisessa lähdetään liikkeelle arkisten asioiden opettelusta kuten kodinhoitoon liittyvistä asioista, omien tärkeiden asioiden huolehtimisesta aina eri palveluissa asiointiin. Näiden asioiden opettelussa maahanmuuttotyötä tekevien konkreettinen apu oleellinen osa kotoutumisen edistymistä, sillä tärkeiden asioiden huomiotta jättäminen tekee aukkoja tärkeiden arkisten rutiinien kannalta. (Turtiainen 2018, 186.)

4 KIELI

Kielitaito helpottaa palveluiden käyttöä, työnsaantia, opiskelumahdollisuuksia ja sopeutumista (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinninlaitos 2020). Maahanmuuttajien suomen kielen taidolla on vaikutusta siihen, kuinka kotoutuminen onnistuu ja millaiset mahdollisuudet maahanmuuttajalla integroitua yhteiskuntaan. Kielitaito onkin siis yksi oleellisimmista asioista, jota tulee vahvistaa heti kotoutumisprosessin alku metreiltä lähtien. Uuden kielen oppiminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan siihen vaikuttaa yksilön motivaatio, persoonallisuuspiirteet sekä oppimistyyli, jonka lisäksi kielellä on kulttuurinen yhteys, jolla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia kielen opiskelussa.

4.1 Kielen oppiminen

Kieli on kommunikointijärjestelmä, jonka avulla pystytään ilmaisemaan ajatuksia suullisesti tai kirjallisesti. Kielellä on tarkoitus kommunikoida ja viestiä sekä sen avulla pyritään vaikuttamaan toisiin ihmisiin. Kieltä pidetään järjestelmänä, jossa on eri tasoja: äänteellinen taso, kieliopillisten yksiköiden taso, lauserakenteen taso ja merkityksen taso. Kieli ja kielitaito ovat kokonaisuuksia, jotka vaativat monien eri tasojen yhteistoimintaa. Kielitaito voidaan jakaa neljään eri osataitoon siten, että lukeminen ja kirjoittaminen liittyvät kirjoitettuun kieleen, kun taas puhuminen ja kuunteleminen liittyvät puhuttuun kieleen. Lisäksi kirjoittamista ja puhumista kutsutaan aktiivisiksi prosesseiksi, lukemista ja kirjoittamista passiivisiksi prosesseiksi, jolloin ei tarvitse tuottaa kieltä. (Pietilä & Lintunen 2014, 12–13.)

Kielen oppiminen on monimuotoinen prosessi, jota opitaan erilaisissa ympäristöissä, kuten esimerkiksi lapsi omaksuu äidinkielen, kun taas vieraita kieliä opetellaan esimerkiksi koulussa, joten voidaan puhua, että äidinkieli omaksutaan ja vieraita kieliä opitaan. Kielen omaksuminen tapahtuu alitajuntaisesti ja itsestään ympäristöissä,

joissa kohdekieltä puhutaan. Kielen omaksuminen vaatii luonnollisen kanssakäymisen, jolloin kielen oikeellisuuteen ei kiinnitetä huomiota vaan kieltä omaksutaan ilman ohjausta. Kielen oppiminen on taas tiedostettua toimintaa, jota opitaan esimerkiksi koulussa, opetuksen avulla kielen oppija oppii sääntöjä, joilla pystyy perustelemaan kieliopillisia ratkaisuja. (Pietilä & Lintunen 2014, 20–22.)

Kielen oppiminen on pitkäkestoinen prosessi, joka alkaa alkeista ja kestää oppijan koko loppuelämän. Kielen oppimiseen vaikuttaa merkittävästi se, kuinka hyvin oppija käyttää hyväkseen kielenkäyttötilanteita. Osa kielenkäyttäjistä käyttää ahkerammin kohdekieltä kuin toiset ja toisilla oppijoilla voi olla enemmän mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä kuin toisilla. Kommunikaatio voi olla onnistunutta, vaikka se olisi kielellisesti epätarkkaa tai se ei olisi sujuvaa, kommunikaation tarkoituksena on lopulta kuitenkin viestin perille saaminen. Vieraan kielen oppimisen tavoitteena ei ole pelkästään hallita rakenteita vaan taito kommunikoida kielellä ja käyttää sitä erilaisissa tilanteissa. Kommunikaation tarkoituksena on, että kielen oppija oppii kieltä aidoissa vuorovaikutustilanteissa muiden kielenkäyttäjien kanssa sen lisäksi, että oppija käyttää omaa sisällään olevaa kehittämäänsä kielen oppimisen järjestelmää. Vuorovaikutustilanteet tarjoavat tukea kielen oppimisessa siten, että kielen puhujat täydentävät toistensa puhetta sanoilla, jolloin tuloksena syntyy kieliopillinen kohdekielinen ilmaus. (Pietilä & Lintunen 2014, 20–22.)

Kielen oppiminen on yksilöllistä, jonka vuoksi joidenkin ihmisten on helpompi oppia kieliä kuin toisten. Toiset oppivat nopeasti ääntämään vierasta kieltä ja kielioppi tuntuu helpolta, kun taas joidenkin vieraan kielen ääntäminen on vaikeaa ja kieliopin rakenteet ovat haastavia. Toiset kuulostavat syntyperäiseltä kielenpuhujalta, kun taas toiset eivät pääse takeltelusta koskaan eroon. Kohdekieltä opiskeltaessa kielen oppimisprosessi on kuitenkin lähtökohtaisesti kaikilla oppijoilla melko samanlainen ja erot näkyvät lähinnä oppimisnopeudessa ja lopullisessa kielitaidon tasossa. (Pietilä 2014, 45–47.)

Kielellisen lahjakkuuden tutkija John Carroll on määritellyt kielellisen lahjakkuuden yksilön kyvyksi ja valmiudeksi oppia vierasta kieltä sekä todennäköisen kielen oppimisen helppouden. Carrollin mukaan kielellinen lahjakkuus on synnynnäistä ja kertoo siitä, kuinka helppoa kielen oppiminen yksilölle on. Kielen oppiminen koostuu neljästä eri osatekijästä, joista jokaisella oppijalla on omia vahvuuksia. Ääntenerottelukyvyyllä

tarkoitetaan taitoa yhdistää äänne ja symboli sekä erottaa ja järjestää vieraan kielen äännteitä niin, että ne voidaan palauttaa aina uudelleen mieleen. Kieliopillinen herkkyyys tarkoittaa kielen oppijan kykyä tunnistaa sanojen kieliopilliset tarkoitukset virkkeissä. Päättelykyvyllä viitataan taitoon tehdä kielimateriaalin perusteella johtopäätöksiä, jonka vuoksi joillekin helpompaa päätellä, miten kielen rakenne toimii. Muistin osuus mitataan uuden tiedon hankkimisessa ja sen myöhemmin mieleen palauttamisessa, joka tarkoittaa myös kykyä järjestää kielellistä materiaalia, jonka vuoksi muistaminen helpottuu. Näistä neljästä osatekijästä jokaisella oppijalla voi olla heikkouksia sekä vahvuuksia, joka tulisikin ottaa huomioon kieltä opettaessa. (Pietilä 2014, 45–47.)

Motivaatio on kielellisen lahjakkuuden lisäksi tärkeimpiä yksilöiden oppimiseroja aiheuttavia tekijöitä. Motivaation tulkitseminen on kuitenkin haasteellista, sillä sitä joudutaan usein mittaamaan kielen oppijan omien arvojen pohjalta. Motivaatiota voidaan jaotella integratiiviseen ja instrumentaaliseen motivaatioon. Integratiivisella oppimisella tarkoitetaan kielenoppijan kiinnostusta kohdekieleen- ja kulttuuriin, instrumentaalisisella motivaatiolla tarkoitetaan taas sitä, että kieltä opiskellaan saavuttaakseen jokin tavoite, kuten työ- tai opiskelupaikka. Integratiivisella motivaatiolla on yhteys sisäiseen motivaatioon, jolla tarkoitetaan oppijan motivaation tulevan oppijasta itseltään, joka on hyvä oppimisen tehostaja. Sisäisen motivaation omaavalla on halu oppia kieltä sen vuoksi, että kielen puhuminen tuottaa paljon iloa. Instrumentaalinen motivaatio korreloi ulkoisen motivaation kanssa. Ulkoinen motivaatio tulee oppijalle ulkoapäin siten, että kieltä saatetaan opiskella esimerkiksi sen vuoksi, että vanhemmat haluavat kieltä opiskeltavan. Siispä sisäinen motivaatio usein tehostaa oppimista, kun taas ulkoa tulevalla motivaatiolla ei saavuteta yleensä yhtä hyvää oppimistulosta. Lisäksi motivaation katsotaan koostuvan kolmesta eri osatekijästä: intensiteetti eli kuinka paljon oppija panostaa oppimiseen, asenne oppimista kohtaan sekä halu oppia. Motivaation luonne on kuitenkin muuttuva, eikä pysy jatkuvasti samana. (Pietilä 2014, 49–51.)

Kielen oppimiseen vaikuttaa onko ihminen ekstrovertti vai introvertti, ekstrovertin kuvataan olevan sosiaalinen, joka hakeutuu sosiaalisiin tilanteisiin ja kykenee spontaaniuteen, kun taas introvertti on vetäytynyt ja varautunut, jolloin vieraan kielen käytön kanssa saatetaan arkailla. Ekstrovertit saavat usein helpommin harjoitusta vieraan kielen käyttämiseen hakeutumalla kevyemmin tilanteisiin, joissa voi puhua vierasta kieltä ja kommunikaatiotaitojen kuvataankin olevan kehittyneempiä ekstroverteillä.

Introverttien vahvuus näkyy vetäytyvän persoonallisuus piirteen vuoksi sitkeydessä opiskella kieltä ja introvertilla on parempi kyky painaa muistiin opiskeltuja asioita. Kuitenkaan tutkimustulosten perusteella ei ole pystytty osoittamaan merkittävää yhteyttä persoonallisuuspiirteiden ja kielenoppimisen välillä, vaikka introverttien vahvasta osaamisesta akateemisissa tehtävissä ei ole saatu niin suurta näyttöä kuin ekstroverttien menestyksestä kommunikoinnissa. (Pietilä 2014, 54–55.)

Persoonallisuuspiirteiden lisäksi, jokaisella yksilöllä on oma oppimistyylinsä eli kognitiivinen tyyli, jolla tarkoitetaan myös yksilön suhtautumista ongelman ratkaisuun. Oppimistyyllillä tarkoitetaan tapaa, jolla opiskelija hankkii ja käsittelee tietoa, miten opiskelija lähestyy opiskeltavaa asiaa sekä tapaa, jolla opiskelija oppii helpoiten. Jokainen yksilö oppii eri tavoin ja usein yksilö tiedostaa, millainen oppimistyyli on itselle ominainen. Yksi oppii helpoimmin kuulemalla (auditiivinen) jolloin hyötyy parhaiten keskusteluista ja luennoista. Toinen näkemällä (visuaalinen) oppien kuvista ja lukemalla tekstiä. Kolmas oppii tuntemalla (kinesteettinen), jolloin ominaisin tapa oppia on fyysisen toiminnan kautta. Oppimistyyliä ovat melko pysyviä ominaisuuksia, mutta usein opiskelijaa kannustetaan poikkeamaan omalta mukavuusalueelta kokeilemaan vieraita oppimistyyliä, joka voi tuottaa yllättäviäkin tuloksia opiskeluun. (Pietilä 2014, 61–64.)

4.2 Kulttuurin ja kielen yhteys

Kieltä muokkaa kulttuuri, jossa kieltä puhutaan ja jossa se on alun perin kehittynyt. Kieli kertoo puhujansa kulttuurista, jolla ilmennetään puhujan kulttuurin taustalla olevaa maailmankuvaa ja ajattelutapaa. Opitun kielen myötä opitaan siten aina jotain uudesta kulttuurista ja väärinkäsityksiä syntyykin yhtä lailla puutteellisen kielitaidon kuin puutteellisen kulttuurituntemuksen vuoksi. Kulttuuri ja kielenoppiminen ovat siis vahvasti sidoksissa toisiinsa. Englannin kieli on laajasti nykyaikana viestinnässä käytetty kieli, jota käytetään moninkertaisesti enemmän toisena ja vieraana kielenä kuin varsinaisena äidinkielenä. Tämän vuoksi englannin kielelle onkin nykypäivänä hankala määritellä varsinaista kotikulttuuria, vaikka koulussa opiskeltaessa kieli yhdistetään usein amerikkalaiseen tai brittiläiseen kulttuuriin. On kuitenkin hankala

määritellä, kumpi tulee ensin kulttuuri vai kieli. Kieli kun on kulttuurin kuvailun ja tarkastelun väline, mutta ennen kaikkea se on kulttuurikohtaista sekä osa kulttuuria. Kielen avulla ryhmät viestivät sisäisesti toisilleen, jonka lisäksi kieli on ryhmiä yhdistävä sekä erottava tekijä. (Pyykkö 2014, 188–191.)

Kielenopiskelijan kiinnostus kohdekielen puhujia ja heidän kulttuuriaan kohtaan katsotaan antavan lisämotivaatiota kielenopiskeluun. Kielenoppija usein vertaa omaa kulttuuriaan opiskeltavan kielen kulttuuriin, joka tekee kielenoppimisesta mielenkiintoista ja lisää uteliaisuutta vieraan kielen opiskeluun. Kielen oppimisen kannalta on hyödyllistä päästä mahdollisimman autenttiseen oppimisympäristöön, joka luo aidon todellisuuden kohdekulttuurin kanssa. Autenttinen oppimisympäristö toteutuu parhaiten, kun kieltä opiskellaan syntyperäisten kielten puhujien kanssa ja aitoja tilanteita pääsee tätä kautta syntymään. Vieraan kielen oppimisessa auttavat myös tekstien ja kuvien yhdistelmät sekä opiskeltavalla kielellä tuotettujen televisio- ja radio-ohjelmien seuraaminen. Autenttinen oppimistilanne antaa oppijalle mahdollisuuden edetä oppimisen kanssa oman tason ja mielenkiintonsa mukaisesti ilman ulkoista painetta, jolla katsotaan olevan myönteinen vaikutus kielenopiskeluun. Aina kuitenkin ei ole mahdollista oppia kieltä autenttisessa ympäristössä, jonka vuoksi kieltenopetuksessa pyritään käyttämään materiaaleja, jotka vastaavat oikean elämän tilanteita. Autenttiseksi tilanteet tekevät myös kielenopiskelijan oma kokemus tilanteiden merkityksellisyydestä ja aitoudesta hänelle itselleen. (Pyykkö 2014, 200–201.)

5 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA OSANA KOTOUTUMISTA

Itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen sekä vahvistaminen, niin yksilöiden elämässä kuin ryhmissä ja yhteisöissä ovat sosiaalipedagogisen työskentelyn keskeisiä periaatteita ja tavoitteita (Kurki 2018). Maahanmuuttajien kannustaminen ja ohjaaminen itseohjautuvaan otteeseen on tärkeä osa kotoutumisprosessissa. Maahanmuuttajia tulee rohkaista ja aktivoida oman hyvinvoinnin edistämiseen ja kotoutumista tukevan osaamisen kehittämiseen, jolla on vaikutusta onnistuneeseen kotoutumiseen. Onnistuneesta kotoutumisesta on hyötyä niin yksilölle itselleen kuin yhteiskunnalle. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa maahanmuuttotyössä hyödynnettäviä menetelmiä ja

malleja, joissa korostuu yksilön motivaation vaikutus haluttuun lopputulokseen ja itseohjautuvuuteen kannustavan työtteen tärkeys.

5.1 Sosiaalipedagogiikan käsitys

Pedagogiikka ja sosiaalinen kun yhdistetään, saadaan sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagogiikan tärkein tavoite on tukea jokaisen yksilön persoonan kehittymistä ja kuulumista yhteisöön. Sosiaalipedagogiikka eroaa sosiologisesta puheesta siten, että sosiologialla kuvataan usein erilaisia yhteisöjä ja yhteisöjen liikettä ja sosiaalipedagogiikka taas tuo ihmiset näihin yhteisöihin. Sosiaalipedagogiikan tarkoituksena on auttaa pohtimaan mitä hyvä elämä on ja miten se voidaan saavuttaa eikä vain pohtia millaista elämä tänä hetkenä on. (Kurki 2008, 117.)

Sosiaalipedagogiikassa käännetään teoriaa käytännöksi, jolloin puolestaan käytäntö synnyttää teoriaa. Kun sosiaalipedagoginen toimija reflektoi tekemäänsä työtä suhteessa teoriaan niin käytännön ja teorian yhteys toteutuu. Sama yhteys toteutuu, kun ryhmät refleктоivat toimintaansa, joka mahdollistaa toiminnan kautta saatujen kokemusten myötä oppimisen. Teoria auttaa ymmärtämään toiminnan kautta koettuja asioita ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä. (Nivala & Ryyänen 2019, 186.)

Sosiaalipedagogiikassa korostetaan aikuiskasvatusta, jolla tarkoitetaan elinikäistä sosiaalista oppimista arkipäivän ympäristöissä tavoitellen tasavertaisesti persoonan vahvistamista ja yhteisöllisen vuorovaikutuksen toteutumista. Eurooppalaisessa sosiaalipedagogiikassa on kaksi suuntausta. Saksasta tuleva on keskieuropalainen, käsitteellinen ja idealistinen ja ranskalaisperäinen on puolestaan kriittinen korostaen pedagogista osallistumista. Nykypäivänä orientaatiot ovat kuitenkin yhdistyneet enemmän, joka tekee sosiaalipedagogiikasta entistä laaja-alaisemman. Sosiaalipedagogiikan yhteisökeskusteluissa näkyy käytännön toiminnan ja sen reflektion avulla maailman muuttaminen oikeudenmukaisemmaksi ja paremmaksi paikaksi elää. Vapaa-aika, vapaaehtoistyö, ikäihmiset ja erityisryhmät ovat myös osa sosiaalipedagogiikkaa, vaikka ovatkin saaneet osakseen vähemmän huomiota. (Kurki 2008, 117–119.)

Sosiaalipedagogiikka onkin siis moniselitteinen oppiala, jonka määrittelyssä on kuitenkin sama perusrunko. Perustana sosiaalipedagogiikan näkökulmasta yksilö on persoonana ennen kaikkea kehittyvä toimija. Sosiaalipedagogiikan elementeissä kuvataan: sitoutumalla toimintaan yksilö pyrkii kehittymään, luomalla itseään ja tekemällä itseä koskevia valintoja. Yksilö ilmaisee itseään toiminnan kautta ja tulee myös tietoiseksi omasta, yhteisöjen ja yhteiskunnan tilasta. Toiminnan on tarkoitus tapahtua yhdessä toisten ihmisten kanssa, jonka avulla jaetaan yhteistä elämää. (Kurki 2008, 119–121.)

5.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurisella innostamisella on tarkoitus muuttaa rakenteita sosiaalisen toiminnan avulla. Innostaminen perustuu kunnioitukseen jokaista yksilöä kohtaa niin, että jokainen yksilö on yhtä arvokas riippumatta sukupuolesta, uskonnosta, rodusta tai sosiaalisesta asemasta. Jokaista yksilöä tulee kunnioittaa saman arvoisena kuin itsekin on. Innostamisen perustana on osallistava pedagogiikka, jonka kautta innostaminen on osallistumista. Lähtökohtana on tavallinen elämä kaupungissa, yhteisössä eli arkielämän ympäröissä. Innostamisen tarkoituksena on saavuttaa yksilöiden osallisuus siellä missä muutkin ihmiset elävät viettäen arkeaan. Osallistuessaan yksilöt rakentavat arkielämää ja innostamisessa yksilö toimii omien tarpeidensa määrittelijänä suunnitellen omaa toimintaansa sitä arvioiden. Yksilö sitoutuu oman toiminnan muokkaamiseen, joka tukee elämän laadun paranemista. Toiminnan tarkoituksena on herättää yksilön ajatukset omasta persoonallisuudesta kohti tietoisempaa toimintaa. (Kurki 2008, 123–124.)

Työntekijöillä on oma osuutensa sosiaalisen innostamisen toteuttamisessa. Sosiaalisen innostamisen toteutumisessa on tärkeää, että työntekijöiden ja yksilöiden väliset suhteet ovat pedagogisia suhteita eli aitoja suhteita. Suhteessa tulee arvostaa jokaisen yksilön persoonallisuutta ja vapautta, jolloin tasavertainen vuorovaikutus toteutuu. Vuorovaikutuksen avulla yksilö kykenee löytämään elämästään itselleen arvokkaat asiat ja toiveet ja suuntaamaan kohti niitä tehden itselle hyödyllisiä valintoja. Toimivan

vuorovaikutuksen edellytyksenä on toivo, joka tukee tavoiteltavien asioiden saavuttamista. Toivon lisäksi kriittinen ajattelu muutoksessa on kehityksen kannalta oleellista, omaa toimintaa tuleekin kyetä tarkastella ja arvioida ajoittain myös kriittisesti. (Kurki 2008, 124–125.)

Kurki kertoo sosiokulttuurisen innostamisen- teoksessa innostamisen rakenteissa olevan aina mukana kolme ulottuvuutta: pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Nämä kolme ulottuvuutta muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka tukee yksilöiden pyrkimystä yhteisölliseen sitoutumiseen sekä yksilöiden omien arvojen kehittymiseen. Persoonana on kasvatuksellisen ulottuvuuden lähtökohta ja kasvatuksellisen toiminnan avulla tavoitellaankin kehittämään yksilön persoonallisuutta, kriittistä ajattelua, asenteiden muutosta sekä motivaation heräämistä. Sosiaalinen ulottuvuus syventyy ryhmien ja yhteisöjen toimintaan, jolloin yksilön oma osallisuus auttaa integroitumaan yhteiskuntaan ja yhteisöihin. Kulttuurisella ulottuvuudella tavoitellaan yksilön monipuolisen ilmaisun ja luovuuden kehittymistä, jolloin toiminnassa voidaan käyttää apuna taiteen eri muotoja. (Kurki 2008, 124–125.)

Sosiologisella innostamisella pyritään vuorovaikutussuhteeseen, jossa yksilöt kohdataan ja ymmärretään, sillä tasolla millä he juuri silloin ovat ja lähdetään syventymään juuri yksilön tarinaan. Innostamista ei myöskään ole mahdollista mallintaa kaikille sopivaksi, vaan innostaminen on jokaisen kohdalla ainutlaatuinen, ja jokainen tarvitsee yksilöllistä ohjausta ja tukea. (Kurki 2008, 125.)

5.3 Sosialisaatio

Sosialisaatio on osa sosiaalipedagogiikkaa, jolla tarkoitetaan prosessia, jossa yksilön on tarkoitus kasvaa yhteiskunnanjäseneksi omien valintojen myötä yhteiskunnan tukemana. Yksilön suhteen yhteiskuntaan on tarkoitus muovautua, kehittyä ja rakentua elämän edetessä, uusia elämän vaiheita kohdatessa. Uusissa elämän vaiheissa, kuten maahanmuuton tai työpaikan vaihdoksen myötä, yksilö kohtaa erilaisia ja itselle vieraita tilanteita, jolloin yksilön on omaksuttava uusia ajattelu- ja toimintatapoja. Tämän

kaltaiset elämänmuutokset sekä yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset vaativat yksilöltä ajatusmallien muutosta ja uusien toimintamallien ja valmiuksien oppimista, joka johtaa vakiintuneiden käytänteiden muutokseen. (Nivala & Rynnänen 2019, 124.)

Uuden oppiminen, asioiden työstäminen ja kaikkiin muutoksiin sopeutuminen on osa yksilön sosialisatioprosessia, jonka avulla yksilö kykeneväinen toimimaan yhteiskunnassa. Sosialisatian teoriassa sosialisatioprosessissa yhdistynäkemys, jossa yksilö omaksuu yhteiskunnan normeja, arvoja, käsityksiä ja uskomuksia ja näihin liittyviä ajattelu- ja toimintatapoja. Prosessi muovautuu omalaiseksi kunkin eletyn aikakauden mukaisesti, jossa näkyy ajan merkitykset ja periaatteet. Tällöin yksilö muovautuu toimimaan juuri siinä aikakaudessa, jossa elää sen tyypillisten normien ja toimintatapojen mukaisesti. Sosialisatioprosessin tarkoituksena on lisäksi siirtää tuleville sukupolville kulttuurista järjestystä, jolloin aina edelleen yhteiskunnassa säilyy järjestys. (Nivala & Rynnänen 2019, 124.)

Sosialisatioprosessin tarkoituksena on saada yksilö sisäistämään ja oppimaan kulttuuria ja traditioita, joita työstetään ja joiden avulla luodaan samalla omaa identiteettiä. Yksilön kehityksen lisäksi samaan aikaan tapahtuu sosiaalistumista ympäröivän sosiaalisen elämän kanssa, jolloin yksilö tuntee olevansa osa ympäröivää yhteiskuntaa. (Nivala & Rynnänen 2019, 124.)

Sosialisatiolla tavoitellaan ihmisen kiinnittymistä yhteiskuntaan eli integroitumista, jolloin puhutaan myös integraation tavoitteesta. Integroitueessaan yhteiskuntaan yksilö kykenee toteuttamaan itseään mielekkäällä tavalla ja on kykeneväinen elämään kanssa eläjien kanssa. Integraation tarkoituksena on, että yksilö luo itselleen mieluisan ympäristön elää ja tavoittelee oman elämän kannalta hyödyllisiä asioita, eikä asetu johonkin valmiiksi osoitettuun muottiin ja ympäristöihin, joita kuitenkin nykyään nopeasti muuttuvassa maailmassa harvemmin enää esiintyy. (Nivala & Rynnänen 2019, 129–130.)

Integraation tavoitteisiin yhdistetään emansipaation näkökulma, jolla tarkoitetaan, että yksilöllä tulee olla mahdollisuus rakentaa mieluisen elämä ilman yhteiskunnan määritelmää siitä, mikä on hyvää elämää ja miten sitä toteutetaan. Yksilöllä on oltava mahdollisuus toteuttaa itseään, siten että se tulee riippumattomaksi ulkopuolelta tulevista määräyksistä. Emansipaation kasvuprosessissa yksilö vapautuukin siis toimi-

maan ja ajattelemaan itsenäisesti, samalla kuitenkin huomioiden kanssa eläjät ympärillään, mukautuen toisten yksilöiden toimintaan. Emansipaation näkökulmaa tuetaan parhaiten, kun yhteiskunnan jäseniä vahvistetaan rakentamaan yhdessä oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää yhteiskuntaa. Emansipaatio on jaettu sisäiseen ja ulkoiseen emansipaatioon. Sisäisessä emansipaatiossa yksilö pääsee irti ajatuksistaan, jotka rajoittavat omien tarpeiden ja toiveiden toteutumista, jotka estävät omalta osaltaan mielekkään elämän toteutumista. Ulkoisessa emansipaatiossa yksilön toimintaa estää ja rajoittaa yhteiset toiminnot, jotka estävät yksilöä tekemästä valintoja yksilön ja yhteiskunnan kantilta, jonka vuoksi yksilö ei ole kykeneväinen toimimaan itselleen mielekkäällä tavalla. Ulkoisessa emansipaatiossa yhteiskunnasta pyritään muokkaamaan näiden toimintojen kannalta epäedullisia asioita sekä toimintoja. Sisäinen ja ulkoinen muoto nivoutuvatkin tukevasti yhteen, tukien ja vahvistaen toisiaan siten, että sisäinen vapautuminen mahdollistaa yhteiskunnan muutoksen ja toisaalta taas yhteiskunnan muovautuminen vahvistaa sisäistä uudistumista. (Nivala & Ryyänen 2019, 129–130.)

6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI

6.1 Opinnäytetyön lähestymistapa ja aiheen rajaus

Kehittämistyössä ensimmäinen vaihe oli pohtia, että mihin tarpeeseen kehittämistyötä tehdään ja kenen näkökulmasta tukimateriaalia lähdetään kehittämään. Tukimateriaalia kehittäessä oli huomioitava kuka materiaalia käyttää ja mihin materiaalia käyttämällä pyritään eli kehittämistyössä oli huomioitava tarpeet ja tavoite. Prosessin alussa oli tiedossa tukimateriaalin käyttäjäryhmä eli vapaaehtoiset, joilla ei välttämättä ole pedagogista osaamista suomen kielen opettamiseen. Toinen oleellinen tieto oli, että kieltä opiskelevat henkilöt olivat maahanmuuttajia, joilla ei ollut suomen kielen osaamista tai sitä on heikosti, jonka lisäksi oli huomioitava, että kielikerhon yksi tavoitteista oli tukea maahan muuttaneita suomeen kotoutumisessa. Kehittämiskohteen tunnistaminen ja sitä ympäröivien tekijöiden ymmärtäminen ja huomioiminen ovat tutkimuksellisen kehittämistyön tärkeitä lähtökohtia (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti

2014, 23). Näiden kehittämistyön kannalta oleellisten asioiden lisäksi pohdin mitkä olivat minun henkilökohtaiset kiinnostukseni aiheen ympäriltä ajatellen kehittämistyötä tukevaa tietoperustaa.

Tietoperustalla tarkoitetaan käsitejärjestelmää, jonka avulla määritellään keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 25). Kielen oppimiseen liittyvä tietoperusta oli oleellista tukimateriaalia kootessa, jotta kielen oppimisen eri muodot ja siihen vaikuttavat seikat tulisivat huomioiduiksi. Oma ammatillinen kiinnostukseni sosiaalipedagogiikkaa kohtaan määritteli sen, että sosiaalipedagogiikka valikoitui luonnollisesti yhdeksi osaksi tietoperustaa. Erityisesti se kuinka sosiaalipedagogiikan näkökulmasta työntekijän tulee tukea ja ohjata yksilöä kohti itselle mielekkäämpää elämää unohtamatta yksilön omaa vastuuta ja jo olemassa olevia taitoja. Tietoperustan lisäksi tutustuin jo olemassa oleviin kielikerhojen materiaaleihin poimien sieltä ideoita kehittämään tukimateriaaliin. Kaiken työstä koostuvan tiedon ja tavoitteen yhdistää menetelmäkirjallisuus, joka tuki työn rakennetta sekä ohjasi oikeanlaisen kehittämistyön muodostumiseen.

Kehittämistyössä käytin konstrukttiivisen tutkimuksen tapaa. Konstrukttiivisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu tavoite luoda kehittämistyönä, jotain konkreettista, jonka avulla pyritään ratkaisemaan jokin käytännössä tapahtuva asia (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 65). Kehittämistyön menetelmät-teoksessa konstrukttiivisen tutkimuksessa käytetään jo olemassa olevaa tietoa, joka on hankittu käytännössä, jonka lisäksi tarvitaan teoreettista tietoa. Lopputuloksena konstrukttiivisen työn tavoitteena on tuottaa käytännön ongelmaan uusi ja teoreettisesti perusteltu ratkaisu.

Konstrukttiivisessa tutkimisessa usein testataan ratkaisun toimivuutta pitkin kehittämistyötä tai työn lopuksi, jonka tarkoituksena on testata tuotoksen toimivuutta ja hyödyllisyyttä sen oikeassa ympäristössä (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 67). Mutta tässä kehittämistyössä ei päästy testaamaan tukimateriaalia kesken kehittämistyön eikä sen päätteeksi. Tähän vaikutti se, että kehittämistyö on tehty kesäaikaan, jolloin kielikerhoja ei järjestetty eikä kehittämistyön lopuksi ollut aikaa testata käytännössä tai muuten kehittämistyön valmistuminen olisi pitkittynyt.

6.2 Materiaali ja kehittämistyössä käytetyt aineistot

Tutkimusmenetelmät on jaettu kvantitatiivisiin eli määrällisiin ja kvalitatiivisiin eli laadullisiin menetelmiin. (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 104). Kehittämistyön menetelmä oli määrällinen, sillä tyypillinen määrällinen menetelmä on lomakekysely. Kun lähdin suunnittelemaan kehittämistyötä, tarkoitukseni oli kyselyiden, haastatteluiden ja aikaisemman tiedon lisäksi hankkia materiaalia havainnoimalla SPR:n kielikerhojen toimintaa. Havainnointi ei kuitenkaan onnistunut, sillä covid-19-virus rajoitti eri toimintoja ympäri Suomea ja tämän vuoksi SPR:n kielikerhot peruttiin keväältä 2020. Covid-19-viruksen vuoksi en ehtinyt hankkimaan tietoa havainnoinnin avulla, joka olisi täydentänyt tutkimusmateriaalia. Kerron seuraavaksi kyselytutkimuksista, haastattelusta ja aiemman tiedon käyttämisestä, jotka olivat kehittämistyössä käyttämäni menetelmät.

Kehittämistyössä käyttämäni kyselytutkimukset olivat toteutettu jo ennen kehittämistyön aloittamista ja tehtäväkseni jäi purkaa, analysoida ja koota tulokset kyselyistä. Kyselyt oli toteutettu SPR:n toimesta vuonna 2019. Kyselyistä sain käytännöstä hankittun tiedon kehittämistyöhön.

Kyselytutkimuksen etuna on se, että se voidaan saman aikaisesti jakaa laajalle joukolle, jolloin saadaan melko tehokkaasti ja nopeasti kerättyä tarvittavaa tietoa, kuten tässäkin tapauksessa kyselyihin saatiin vastauksia yhteensä 227. Menetelmä saattaa kuitenkin osittain jättää aineistosta pintapuoleisen, sillä vastaajan kiinnostusta kyselyä kohtaan ei pystytä arvioimaan eikä näin ollen voida olla varmoja millaisella vakavuudella vastaajat ovat kyselyyn vastanneet (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 121). Tästä huolimatta tutkijani kyselyiden avovastausten perusteella tein huomioita, että suuri osa vastaajista oli vastannut toimintaa koskeviin kysymyksiin kattavasti ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Tässä kehittämistyössä kysely toteutettiin internetissä siten, että vastaajat olivat vastanneet itse kyselyyn, joka on myös yksi tyypillisimmistä tavoista toteuttaa kysely. Kyselytutkimuksien kysymykset löytyvät kehittämistyön liitteistä (liite 2 ja liite 3).

Kysely soveltuu menetelmänä hyvin erilaisten aiheiden ja toiminnan tutkimiseen. Aiempi tieto tutkittavasta aiheesta on kuitenkin perusvaatimus kyselyä käytettäessä. Aiemmalla tiedolla varmistetaan kyselyn tietopohja, jonka lisäksi ilman aiempaa tietoa

kyselytutkimusta on hankala suunnitella ja toteuttaa. (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 122.)

Haastattelin maahanmuuttajaohjelman työntekijää Johanna Matikaista. Haastattelulla keräsin tietoa tilaajan esittely- kappaleeseen. Suunnittelin haastattelukysymykset sen perusteella, millaista tietoa maahanmuuttajaohjelmasta kaipasin jo olemassa olevien tietojeni lisäksi. Suunnittelin kysymykset siten, ettei kysymyksissä ole päällekkäisyyksiä ja niin, että kysymykset ovat selkeitä. Haastattelu toteutettiin videopuheluna teams-ohjelman kautta. Nauhoitin haastattelun, jonka myöhemmin litteroin. Litteroituani haastattelun keräsin tilaajan esittelyn kannalta oleelliset tiedot tilaajaa koskevaan kappaleeseen. Käyttämäni haastattelun runko on liitteenä kehittämistyön lopussa (liite1).

Haastattelulajeista käytetyin on lomakehaastattelu eli strukturoitu haastattelu, jossa tutkija päättää, mihin kysymyksiin hän haluaa vastauksen ja missä järjestyksessä. Lomakkeelle valitaan tarkkaan kysymykset, niiden esittämismuoto ja järjestys. On tärkeää esittää kysymykset selkeässä muodossa niin, että vastaaja varmasti ymmärtää mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Osassa lomakehaastatteluista kysymyksiin ei ole pakko vastata esitys järjestyksessä, mutta tämän koetaan selkeyttävän haastateltavan vastaamista ja vastauksia. Tällöin lomakkeessa säilyy punainen lanka ja tutkija saa näin ollen käsiinsä laajemman aineiston. Oletushan on, että jokainen vastattu kysymys vaikuttaa myös seuraavaan vastattavaan kysymykseen. (Vilka 2015, 122–123.)

Aikaisemman tiedon hyödyntäminen on ollut kyselyiden ja haastatteluiden lisäksi tärkeä menetelmä. Siihen on sisältynyt menetelmäkirjallisuuteen ja muuhun teoria tietoon tutustumista. Aikaisemmasta tiedosta olen hyödyntänyt kehittämistyötä ajatellen oleellisimpia asioita ja tietoja. Ilman aiempaa tietoa, olisi kehittämistyön tekeminen ollut mahdotonta eikä se olisi ilman sitä ollut luotettava. Tietoa hyödyntäessäni pohdin ja selvitin lähteen luotettavuutta tarkastelemalla, kuka tiedon on kerännyt, milloin tieto on kerätty ja mistä kerätty tieto löytyy (Peda.net). Lisäksi tarkastelin tekstin sisältöä ja vertasin sitä muihin samankaltaisiin teoksiin varmistaen tiedon oikeellisuuden. Kirjallisuuden lisäksi tutustuin omaan kehittämistyön aiheeseen sopiviin opinnäytetöihin ja kielen oppimisen oppaisiin. Opinnäytetöistä tarkastelin erityisesti, kuinka kehittämistyössä on edetty ja millaisia tuloksia ja tuotoksia työ on tuottanut.

Kielen oppimisen oppaissa huomioin erityisesti käytettävyyttä ja sisällön selkeyttä, jota hyödynsin myöhemmin tukimateriaali tehdessäni.

6.3 Kehittämistyön kyselymateriaali

Opinnäytetyössä käytetty Mitä mieltä olet Punaisen Ristin monikulttuurisesta toiminnasta? -kyselymateriaalit kerättiin vuosina 2017–2019 ja kyselyt toteuttivat maahanmuuttajaohjelman työntekijät. Toinen kyselyistä oli teetetty toiminnassa mukana olleille vapaaehtoisille ja toinen toimintaan osallistuneille maahanmuuttajille eli osallistujille.

Vapaaehtoisille teetetyn kyselyn avulla oli selvitetty mihin vapaaehtoiset olivat toiminnassa tyytyväisiä, jonka lisäksi oli selvitetty mikä toiminnassa kaipaa kehitystä ja oliko asetetut tavoitteet nykyisellä toiminnalla saavutettu. Kyselytutkimuksessa oli kysytty vastaajan perustietoja kuten ikä, sukupuoli, piiri, missä vapaaehtoinen toimii, kuinka kauan vapaaehtoinen oli ollut mukana toiminnassa sekä oliko vapaaehtoinen osallistunut johonkin SPR:n omaan koulutukseen koskien vapaaehtoisena toimimista. Kysely oli toteutettu anonymisti eikä kyselyn perusteella pystynyt päättämään kuka vastaaja oli ollut. Vastaajan perustietoja koskevat kysymykset mukaan lukien kyselyssä oli yhteensä 23 kysymystä, joihin kaikkiin oli vastattu. Kaikkiin kysymyksiin ei ollut kuitenkaan saatu jokaiselta vastaajalta vastausta, mutta vastauksia oli tullut kattavasti. Noin puolet kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja noin puolet avovastauksia. Kyselytutkimuksen kysymykset löytyvät liitteistä (liite 2).

Kyselytutkimukseen oli vastannut 124 vapaaehtoista, joista 11,3 % oli kyselytutkimuksen mukaan osallistunut kielikerhojen toimintaan. Kehittämistyön kannalta kyselytutkimuksen kysymyksistä osoittautui oleellisemmiksi kysymykset: millaista tukea sait, millaista tukea ja perehdytystä sait, jos puutteita oli, millaisia ne olivat, oliko toiminnasta mielestäsi hyötyä ja tukea maahan muuttaneille, voidaanko toiminnalla nähdä olevan pidemmän aikavälin vaikutuksia, millaisia tuloksia saatiin aikaan sekä miten kehittäisit monikulttuurista toimintaa. Näiden kysymyksien avulla selvisi, että kieli-

kerhoon tarvitaan materiaalia, jonka lisäksi selvisi, että jo olemassa olevasta materiaalista oli toiminnassa hyötyä, josta voidaan päätellä, että tukimateriaalin kehittäminen oli tarpeellista.

Osallistujille teetetty kysely oli toteutettu siten, että vapaaehtoiset olivat tehneet kyselyn yhdessä toimintaan osallistuneiden maahanmuuttajien kanssa eli osallistujien kanssa. Kysely oli teetetty siis ryhmäkyselynä. Kyselyssä oli 22 vastaajaa, mutta kyselystä selvisi, että kyselyyn oli ollut vastaamassa yhteensä 103 toimintaan osallistunutta henkilöä. Kyselytutkimuksen 103 vastaajasta 27 oli osallistunut kielikerhojen toimintaan. Kyselyllä oli selvitetty, millaisena osallistujat olivat kokeneet toimintaan osallistumisen, mihin olivat tyytyväisiä, mitä olisivat kehittäneet ja mihin kaivanneet muutosta. Kyselyn avulla oli selvitetty osallistujien perustiedot kuten ikähaarukka, sukupuoli, toimintaryhmä, paikkakunta ja piiri, jossa osallistuja oli ollut mukana. Kysely oli toteutettu anonymisti eikä kyselyn perusteella pystynyt päättelemään keitä kyselyyn vastanneet olivat olleet. Kysely sisälsi yhteensä 30 kysymystä, joista suurin osa oli monivalintakysymyksiä, jonka lisäksi avokysymyksillä oli haettu vastauksia osallistujien tyytyväisyydestä toimintaa kohtaan sekä kokemuksia toiminnan kehittämistarpeista (liite 3).

6.4 Kyselymateriaalin analyysi

Aloitin kyselymateriaalin analysoinnin käymällä läpi kaikki kyselyistä saadut vastaukset. Kun olin muodostanut kyselyistä kokonaiskuvan purin vapaaehtoisille ja osallistujille teetetyt kyselyt siten, että poimin kyselyistä erilleen kaikki kielikerhoja koskevat monivalinta- ja avovastaukset. Tutkimusta tehdessä sisällönanalyysissa tärkeä vaihe aluksi on karsia kaikki epäolennainen tutkimusta ajatellen. Tällä tarkoitetaan aineiston pilkkomista tai tiivistämistä osiin (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92). Pelkistämisessä tyypillistä on käyttää apuna tapaa, jolloin alleviivataan kaikki samaa tarkoittavat ilmaisut ja tällä tavoin erotella tutkimuksen kannalta oleelliset ilmaisut (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92). Itse käytin juuri tätä alleviivausta, joka helpotti huomattavasti oikeiden ilmiöiden esiin tuomisen ja sitä kautta aineistosta hyödyllisen materiaalin kokoamisen.

Kun olin karsinut epäoleelliset vastaukset ja löytänyt työn kannalta oleelliset asiat, kokosin kaikki saman kaltaiset kysymykset kategorioittain yhteen ja etsin vastauksista yhteneväisyydet ja eroavaisuudet. Tätä vaihetta kutsutaan klusterionniksi eli ryhmitteilyksi. Tässä vaiheessa alkuperäisestä aineistosta ilmaukset käydään tarkasti läpi ja aineistosta etsitään yhteneväisyydet ja eroavaisuudet. Nämä luetteloidaan sisältöä kuvaavalla käsitteellä, jonka tarkoituksena on tiivistää ja yhdistää ylempiin käsitteisiin. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92.) Jaottelin vastaukset seuraaviin kategorioihin: havaitut hyödyt, havaitut tulokset, havaitut puutteet ja kehittämis- ehdotukset.

Jaottelun jälkeen sain oleellista tietoa millaisena vapaaehtoiset ja osallistujat kokivat kielikerhojen toiminnan. Vastauksissa toistui samat asiat, jolloin vastaus tutkimuskysymykseen muodostui – kielikerhot tarvitsevat tukimateriaalia. Aineistolähteisessä sisällönanalyysissä on tarkoitus yhdistellä käsitteitä, jonka avulla saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu aineiston tulkintaan, jonka tarkoituksena on edetä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää arviota tulkittavasta ilmiöstä. Empiirinen aineisto ja teoreettinen aineisto yhdistetään, jolloin saadaan muodostettua yhteneväiset tulokset. Analyysissä näkyy tutkittavien henkilöiden näkökulma, jonka tutkija pyrkii ymmärtämään. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 94.)

Sisällönanalyysin avulla kerätty tutkimusmateriaali on tarkasteltavissa tiiviissä ja yleistetyssä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tunnistetaan tutkittavasta ilmiöstä nousevia sisällöllisiä väittämiä. Analyysissä ei ole tarkoitus analysoida kaikkea aineistossa olevaa tietoa, vaan tarkoituksena on etsiä vastauksia kehittämistyön tutkimuskysymykseen ja sen lopulliseen tarkoitukseen. Analyysin perimmäisenä tarkoituksena on kuvata tutkittava ilmiö tiivistettynä versiona analyysin avulla. Aineistolähtöisessä analyysissä annetaan tutkittavan aineison kertoa tutkittavasta ilmiöstä oma tarinansa. (Juvakka & Kylmä 2012, 112–113.) Tiivistettyäni tutkimuksessa selvinneet asiat kokosin niistä tutkimustuloksen, jonka perusteella lähdin vastaamaan tarpeeseen ja tavoitteeseen eli kehitin tukimateriaalin.

6.5 Kyselymateriaalista saadut tulokset

6.5.1 Havaitut hyödyt

Kielikerhoihin osallistuneet maahanmuuttajat olivat oppineet Suomen kieltä, jonka lisäksi osallistujat olivat oppineet lukemaan ja kirjoittamaan Suomea. Maahanmuuttajien kotoutuminen oli edistynyt kielikerhoissa opitun kielitaidon myötä, jonka lisäksi suomalaisen yhteiskunnan ja suomalaisten tapojen oppiminen oli edistänyt kotoutumista. Kielitaidon myötä kotoutumisen mahdollisuudet eri muodoissaan lisääntyivät, jonka avulla kiinnittyminen eri yhteisöihin mahdollistui. Kielitaito vahvisti maahanmuuttajien itsetuntoa, joka toi rohkeutta omien asioiden hoitamiseen. Kielitaidon myötä maahanmuuttajien motivaatio suhteessa opiskeluun parani sekä oman elämän suunnittelu ja itseä koskevien asioiden järjestäminen katsottiin lisääntyneen. Motivaatiota oli lisännyt eri toiminnat kuten TET-toiminta, jonka suomen kielen taitaminen omalta osaltaan mahdollistaa.

“Lapset kotiutuivat; oppivat kielen, saivat ystäviä, oppivat hiihtämään ja liikkumaan. Aikuiset oppivat suomen kielen lisäksi myös ottamaan osaa monenlaisiin yhteisiin tapahtumiin.” (anonyymi vastaaja)

Kielen oppiminen kielikerhojen avulla oli kasvattanut maahanmuuttajien osallisuuden tunnetta, jonka lisäksi maahanmuuttajien verkostot olivat laajentuneet. Toimintaan osallistuneet maahanmuuttajat olivat saaneet kotoutumisen kannalta tärkeitä kontakteja muihin maahanmuuttajiin sekä kantaväestöön, joka on erityisen oleellista onnistuneen kotoutumisen kannalta. Kielikerhojen toiminta lisäsi maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistyötä sekä keskinäistä ymmärrystä, joka on tärkeää onnistuneen kaksisuuntaisen kotoutumisen näkökulmasta. Kahdensuuntaisella kotoutumisella on positiivisia yhteiskunnallisia ja vakautta lisääviä vaikutuksia.

”Suomen kieltä, jos mukana on suomalaisia, opimme toimimaan suomessa (esim. kaavakkeiden täyttö).” (anonyymi vastaaja)

Kielikerhoihin osallistuneet maahanmuuttajat olivat osallistuneet mielellään toimintaan. Toiminta koettiin mukavaksi ja se vastasi maahanmuuttajien tarpeita. Kielikerhot toivat maahanmuuttajien elämään mielekästä sisältöä, joka auttoi myös uusien rutiinien löytymisessä.

“Heidän tietonsa Suomesta on lisääntynyt ja he ovat voineet harjoitella suomen kieltä. He ovat saaneet mielekästä tekemistä ja kontakteja valtaväestöön ja toisiin maahanmuuttajiin.” (anonyymi vastaaja)

Tuloksista selvisi, että maahanmuuttajat olivat oppineet Suomen kieltä aidoissa ohjatuissa vuorovaikutustilanteissa ja kehittänyt sen avulla omaa kielitaitoaan. Kielenoppimista tuki autenttinen ympäristö, jossa kielen opettajina oli toiminut suomen kieltä puhuvat vapaaehtoiset. Autenttinen oppimisympäristö toteutuu parhaiten, kun kieltä opiskellaan syntyperäisten kielten puhujien kanssa ja aitoja tilanteita pääsee tätä kautta syntymään (Pyykkö 2014, 201).

Kielen oppimisen lisäksi maahanmuuttajat olivat tuloksien mukaan oppinut Suomen kulttuuria ja käytäntöjä kielikerhoissa. Kuten kuinka kieltä opitaan- teoksessa todetaan, että opitun kielen myötä opitaan aina myös jotain uudesta kulttuurista. Kulttuurin tuntemisella on myös kotoutumista edistäviä vaikutuksia, jotka näkyivät tuloksissa rutiinien löytymisellä, verkostojen kasvulla ja elämän sisällön lisääntymisellä. Sosiaalipedagogiikan näkökulmasta kielikerhojen kaltainen toiminta auttaa maahanmuuttajia ilmaisemaan itseään sekä tulemaan tietoisemmaksi omasta, yhteisöjen ja yhteiskunnan tilasta. Kielikerhojen toiminta tuki sosialisointiprosessin näkökulmaa, jossa kuvataan yksilön omaksuvan yhteiskunnan normeja, arvoja, käsityksiä ja uskomuksia ja näihin liittyviä ajattelu- ja toimintatapoja (Nivala & Rynänen 2019, 124).

6.5.2 Havaitut puutteet ja kehittämissuhteet

Selkeästi kyselyiden vastauksista nousi esille, että kielikerhojen materiaalit ovat olleet puutteellisia kielikerhojen perimmäisen tarkoituksen eli kielen oppimisen kannalta. Kun kielikerhojen materiaalit eivät ole olleet ajan tasalla, koettiin ettei toiminta palvele osallistujaa parhaimmalla mahdollisella tavalla. Vastaajista vapaaehtoiset kaipaivat materiaalia, jonka avulla saisivat lisää sisältöä kielikerhojen toimintaan. Kielen opiskeluun kaivattiin jatkuvuutta ja kielen opettamisen tulisi olla aiempaa systemaattisempaa.

”Toimintamateriaaleja ja käännöksiä tarvitaan, mutta puuttuu resursseja.” (anonyymi vastaaja)

”Suunnitelmallisempaa oppimista (eri tasoja suomen kielen oppimiselle)” (anonyymi vastaaja)

Puutteellisten kielikerhojen materiaalien lisäksi vapaaehtoiset tarvitsivat lisää koulutusta ja perehdytystä kielikerhoissa vapaaehtoisena toimimiseen. Vapaaehtoiset tarvitsivat kielikerhoissa toimimiseen enemmän tukea ja ohjausta, joka tuo vakautta vapaaehtoisena toimimiseen. Vapaaehtoisten tuen ja ohjaamisen lisäämisellä on yhteys toiminnan tuloksellisuuteen.

”Lisäämällä koulutusta: eri kulttuurien tuntemus, mielenterveyden tukeminen.” (anonyymi vastaaja)

7 KEHITTÄMISTYÖN YHTEENVETO

7.1 Kehittämistyönä syntynyt tukimateriaali

Kehittämistyön toimeksiantaja SPR:n maahanmuuttajaohjelma tilasi kielikerhoissa toimiville vapaaehtoisille suunnatun tukimateriaalin. Tukimateriaalin tuli olla helppokäyttöinen ja sen tuli soveltua monenlaiselle käyttäjälle ilman, että käyttäjältä vaaditaan erikoisosaamista liittyen kielikerhoissa toimimiseen.

Ohjeistuksen mukaisesti halusin tukimateriaalin olevan helppokäyttöinen ja selkeä materiaali kielikerhojen toiminnan tueksi. Tukimateriaalista löytyvät harjoitteet ovat yksinkertaisia, joka palvelee vapaaehtoisia sekä varsinaista kohderyhmää eli maahanmuuttajia, joiden suomen kielen osaamisen taso saattaa olla vaihteleva. Halusin tukimateriaalista löytyvän ryhmäytymistä tukevia kielen harjoitteita, joita loppujen lopuksi tukimateriaalista löytyy neljä kappaletta. Ryhmäytymistä tukevien harjoitteiden lisäksi tukimateriaali sisältää neljä muuta kielenoppimisen harjoitetta. Tukimateriaali on vapaaehtoisten vapaasti käytettävissä ja vapaaehtoinen voi itse määrittää, millä tavoin hyödyntää tukimateriaalin sisältöä. Tukimateriaalin sisällön suunnittelin niin,

että sitä voi käyttää sellaisenaan tai sen harjoitteita voi soveltaa kunkin käyttäjän tarpeiden mukaisesti. Tukimateriaalin ei ollut tarkoitus tuoda kielikerhoihin koko sisältöä, vaan nimenomaan tukea kielikerhojen toimintaa tuoden vaihtoehtoisia kielenoppimisen harjoitteita ja sellainen siitä juuri tulikin.

Kielenoppimisen tukimateriaalista tuli kokonaisuudessaan sellainen kuin kuvittelin, melko ytimekäs selkeine ohjeineen. Tukimateriaali sisältää aluksi johdannon kaltaisen osion, jossa kerron hieman millainen tukimateriaali on kyseessä ja miten ja mihin tarkoitukseen se syntyi. Tämän osion jälkeen alkavat sivut, joista harjoitteet löytyvät. Tukimateriaalin lopuksi löytyvät kuvakortit, joita harjoituksissa on tarkoitus käyttää. Tukimateriaalissa on yhteensä 16 sivua. Tukimateriaalista löytyvät kuvakortit on tarkoitus leikata ja mahdollisesti myös päällystää, jolloin ne kestävät paremmin käyttöä. Tukimateriaali on pdf-muodossa, jolloin se on helppo jakaa sähköisesti vapaaehtoisille. Tukimateriaali löytyy kehittämistyön liitteistä (Liite 4).

Halusin tukimateriaalista yhdenmukaisen siten, että sen harjoitteet eivät vaadi erikseen suurta perehtymistä tai valmistelua vaan kaikki harjoitteet noudattavat samantilaista kaavaa. Päädyin kokoamaan harjoitteet niin, että jokaisessa harjoitteessa käytetään kuvakommunikointia eli käytetään apuna kuvakortteja. Kuva kommunikoinnilla tarkoitetaan erilaisten kuvien käyttöä sanallisen ja sanattoman viestinnän rinnalla (Papunet 2019). Päädyin kuvakorttien hyödyntämiseen, sillä ne ovat oiva väline kielten opiskelussa, kun asioita on vielä hankala ilmaista sanallisesti. Tämän kaltaisessa vapaaehtoisuuteen perustuvassa kielen opiskelussa voidaan hyvin hyödyntää kuvallisia menetelmiä. Kun vierasta ja uutta kieltä opiskellaan saattaa asian ymmärtäminen pelkässä puhutussa tai kirjoitetussa kielessä olla haastavaa, jolloin kuvakortit toimivat hyvänä apuna ymmärtää uutta kieltä. Kuvien käyttö kuitenkin edellyttää, että kuvilla kommunikoiva henkilö ymmärtää asiayhteyden kuvan ja sitä esitettävän asian välillä. Kuvien avulla tuotetun viestin sanallistaminen onkin keino varmistaa, että kuvien avulla välitetty viesti tulkitaan oikein ja siten kun, viestin sanoja on sen tarkoittanut. (Papunet 2019).

7.2 Kehittämistyön arviointi

Kehittämistyöni alkoi huhtikuussa 2020 ja se valmistui aikataulun mukaisesti elokuussa 2020. Kehittämistyön prosessi oli ajallisesti mielestäni melko pitkä, joskin ei kuitenkaan poikkea pituudellaan normaalista kehittämistyön prosessista. Kehittämistyö alkoi opinnäytetyön aiheen määrittelyllä. Kun aihe oli määritelty, suunnittelin aikataulun kehittämistyön etenemiselle. Pysyin koko ajan suunnittelemassani aikataulussa ja työn vaiheet etenivät suunnitelmieni mukaisesti, josta pidin koko ajan tarkasti kiinni. Aikataulussa pysyminen toi tiettyä rauhaa, mutta myös omalta osaltaan pientä painetta edetä kehittämistyön kanssa.

Kehittämistyötäni helpotti se, että kyselytutkimukset olivat toteutettu SPR:n toimesta jo aiemmin ja tehtäväkseni jäi kyselyiden purku, analysointi ja tuloksien kokoaminen. Kyselymateriaalit olivat kuitenkin laajat, sillä vastaajia kyselyihin kokonaisuudessaan oli yhteensä 146, joten vastauksien purkamiseen ja kasaamiseen kului paljon aikaa. Toteutin SPR:n maahanmuuttajaohjelmassa työskentelevälle Johanna Matikaiselle haastattelun, jossa Johanna kertoi maahanmuuttajaohjelmasta. Haastattelu jäi ainoaksi menetelmäksi, jonka itse kokonaisuudessaan toteutin. Nyt ajateltuna olisi kyselyn toteuttaminen tuonut arvokasta kokemusta, mutta toisaalta työmäärä oli jo nyt aika suuri ja kyselyn toteuttaminen olisi kasvattanut sitä lisää.

Kehittämistyötä suunniteltaessa, oli tarkoitukseni käydä havainnoimassa kielikerhojen toimintaa. Keväällä covid-19 vuoksi kielikerhojen toiminta kuitenkin toistaiseksi lakkautettiin, jonka vuoksi havainnointi jäi toteutumatta. Mielestäni havainnointi olisi ollut erityisen tärkeää tukimateriaalia suunnitellessani, sillä olisin kaivannut tietoa mitä juuri SPR:n kielikerhoissa tehdään ja millaiset tilat esimerkiksi ovat käytössä. Olisi myös ollut oleellista nähdä kuinka aktiivisia toimintaan osallistuvat maahanmuuttajat ovat ja millainen on heidän todellinen kielitasonsa. Lisäksi olisi ollut arvokasta nähdä kuinka vapaaehtoiset toimivat kielikerhoissa. Minulle jäi siis kielikerhojen toiminta hieman kaukaiseksi, joten tietoni kielikerhoista perustuu haastatteluun, kyselytutkimuksiin ja aiempaan tietoon. Toisaalta taas ilman havainnointia ja käyntiä kielikerhoissa pystyin luomaan tukimateriaalista juuri itseni näköisen ilman vahvoja raameja.

Kehittämistyössä noudatin tutkimuseettisiä ohjeita, joihin tutustuin prosessin alussa ja sen edetessä. Kyselyt olivat toteutettu anonymisti vapaaehtoisille ja osallistujille, ja anonymius säilyi myös tässä kehittämistyössä. Kyselyistä saaduista tuloksista ei pysty

päättelemään kuka kyselyihin on vastannut. Eettisyyden huomioin myös kyselytutkimuksen analyysivaiheessa. Etenin analyysiä tehdessäni ohjeiden mukaisesti, jotta tulokset olivat oikeelliset ja luotettavat. Kehittämistyössä käyttämäni tietoperustaan perehdyin tarkoin ennen sen käyttöä ja vertasin saman kaltaisiin tietolähteisiin varmistaakseni sen oikeellisuuden. Kappaleissa tietoperustaa käyttäessäni merkitsin tekijän ja sivut joihin tieto perustuu, jonka lisäksi lähdeviitteet löytyvät kehittämistyön lähteistä. Opinnäytetyössä tausta-aineistona käytettävät toisten omistamat aineistot, tulokset ja menetelmät merkitään huolellisesti hyvää tutkimustapaa ja lainsäädäntöä noudattaen, siten että työssä mainitaan alkuperä, tekijät ja lähteet (Arene 2020). Tietoperustaa etsin ja keräsin luotettavista tietokannoista kuten finnasta, google scholarista, kirjaston kirjoista ja luotettavilta sivustoilta kuten terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen ja finlexin sivuilta. Lisäksi tutkin theseuksesta saman kaltaisten opinnäytetöiden tietoperustoja ja lähdeluetteloita, joista löysin osan lähteistä tietoperusta osuukseeni.

Yhteistyö toimeksiantajaan oli mielestäni sujuvaa. Ennen varsinaisen työn aloittamista pidin toimeksiantajan kanssa muutamia palaverieita, joissa pohdimme ja suunnitelimme mihin suuntaan työn kanssa lähden. Toimeksiantaja antoi paljon erilaisia näkökulmia ja aiheita kehittämistyöhön, joista kuitenkin sain itse vapaasti valita ja pohtia mihin suuntaan työn kanssa lähden. Yhteydenpito toimeksiantajan kanssa oli sujuvaa ja sain aina vastaukset kysymyksiini. Sain myös paljon materiaalia ja vinkkejä erilaisista sivustoista, jotka olivat hyödyllisiä kehittämistyöni kannalta. Toimeksiantaja antoi rakentavaa palautetta tukimateriaalin ensimmäisestä versiosta, jonka perusteella tein materiaaliin korjauksia ja lisäyksiä. Muokattuani tukimateriaalia toimeksiantaja hyväksyi sen ja piti lopputulosta hyvänä. Lopullisen tukimateriaalin valmistuttua toimeksiantaja esitti vielä toiveen, että tutkisin ja selvittäisin miten tukimateriaalista saisi etäkielikerhoon sopivan. Koin tämän haasteelliseksi harjoitteissa käytettävien kuvakorttien vuoksi enkä löytänyt ratkaisua, kuinka materiaalia voitaisiin hyödyntää etäkielikerhossa, mutta annoin toimeksiantajalle luvan muokata materiaalia tämän pyynnöstä.

Maahanmuuttajat asiakasryhmänä olivat minulle melko vieras ennen kehittämistyön alkua. Halusin kuitenkin tutustua maahanmuuttajien maailmaan kehittämistyön avulla ja laajentaa käsitystäni kotoutumisprosessista ja sen monimuotoisuudesta.

Koen maahanmuuttajaryhmään tutustumisen ja kehittämistyön tekemisen vahvistaneen ammatillisuuttani yhteisöpedagogina.

7.3 Pohdinta

Kehittämistyöni onnistui mielestäni kokonaisuudessa hyvin. Kehittämistyö valmistui ajallaan ja se on sisällöltään sellainen kuin suunnittelinkin. Mielestäni kehittämistyö on melko laaja, mutta pysyy kuitenkin koko ajan aiheessa. Pääsin tavoitteisiini ja sain tehtyä helppokäyttöisen tukimateriaalin vapaaehtoistyön tueksi. Kehittämistyön tekemistä häiritsi covid-19, jonka vuoksi työn kannalta jäi arvokas havainnointi puuttumaan.

Kehittämistyössä oli paljon tekemistä ja olisin tehnyt työstä hieman yhteneväisemmän, jos aika olisi riittänyt. Koin prosessin aikana epävarmuutta, joka osittain varmasti johtui siitä, että kehittämistyön tekeminen oli uutta ja sen tekemiseen liittyi tiettyjä olettamuksia. Olisin välillä kaivannut työparia, jonka kanssa jakaa ajatuksia ja saanut tukea, että työ on menossa oikeaan suuntaan. Pidin kuitenkin siitä, että työn eteneminen ei riippunut kenestäkään muusta ja sain tehdä työtä juuri silloin kuin haluan ja edetä sen kanssa, kuinka haluan. Työparin kanssa ideointi olisi todennäköisesti ollut kuitenkin monipuolisempaa. Työpari näin laajaa työtä tehdessä olisi tuonut varmuutta työn tekemiseen, mutta työn edetessä ja etappeja saavutettuani sain onnistumisen kokemuksia, joka tuki ajatusta, että työ on menossa oikeaan suuntaan ja sen valmistuminen lähestyy.

Työn hyödyllisyyttä ajatellen olisi ollut hyvä nähdä, kuinka tukimateriaalin käyttö toimii kielikerhoissa käytännössä. Tukimateriaalista tuli helppokäyttöinen ja se soveltuu sen ansiosta monen tasoiselle käyttäjälle ja kielen opiskelijalle. Kuitenkin tukimateriaali voi olla sellaiselle vapaaehtoisille tarpeeton, jolla on ammatillista osaamista kielen opettamisesta tai muuten laajasti kokemusta kielikerhoissa toimimisesta. Materiaali saattaa siis tietyissä tapauksissa olla liian kevyt ja yksinkertainen, joka riippuu kuitenkin siitä mitä vapaaehtoinen kielikerhojen tasolta hakee. Uskon, että tukimateriaali soveltuu vapaaehtoistyön tueksi muiden jo olemassa olevien materiaalien ohelle.

Sitten kun tukimateriaalin harjoituksia päästään testaamaan kielikerhoihin voisi arvioida harjoitusten vaativuustasoa suhteessa maahanmuuttajien kielitaitotasoon. Osassa harjoituksista tulee muodostaa pitkiä lauseita, joiden muodostaminen voi olla haasteellista, jos Suomen kielen taito on vielä alhainen eikä sanavarastoa ole riittävästi. Harjoitukset voisi valita siis kunkin osallistujaryhmän tason mukaisesti. Lisäksi harjoituksissa olisi hyvä tarkastella kuinka paljon aikaa kuhunkin harjoitukseen todellisuudessa kuluu. Kielikerhoihin osallistui kyselytutkimusten perusteella noin 4–10 henkilöä kerralla, joten harjoituksiin kuluva aika riippuu siitä, kuinka monta osallistujaa harjoituksessa on mukana. Osa harjoituksista on yksinkertaisempia, jolloin aikaa kuluu vähemmän. Yksinkertaisempia harjoituksia voisi siis teettää silloin, kun osallistujia on paikalla enemmän ja vaativampia taas silloin, kun osallistujia on vähemmän.

Tukimateriaalia voisi kehittää siten, että sitä voitaisiin hyödyntää etäkielikerhossa videoyhteyden avulla. Tukimateriaalin harjoituksissa kuitenkin käytetään apuna kuvakortteja, joita voi olla hankala käyttää tarkoituksen mukaisesti etäkielikerhossa. Etäkielikerhossa materiaalin harjoituksia tehdessä tulisi osallistujille lähettää kuvakortit, jotta harjoitusten tekeminen onnistuisi. Tai vaihtoehtoisesti vapaaehtoinen voisi näyttää kuvakortteja kameran välityksellä niiden harjoitusten osalta, joissa tämä on mahdollista niin, että harjoitus onnistuu.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset, 2020. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 1.8.2020.

Anis, Merja & Hiitola Johanna & Turtiainen, Kati 2018. Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi – Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, Anja & Kallio, Eeva 2014. Aikuisten kasvu ja aktivointi. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Hallintolaki 343/2003. Viitattu 16.6.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Juvakka, Taru & Kylmä, Jari 2012. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Keskeiset käsitteet. Kotouttaminen. Viitattu 4.5.2020 <https://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet>

Kielilaki 423/2003. Viitattu 16.6.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2003/20030423>

Korhonen Vesa & Puukari Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-Kustannus

Kurki, Leena 2018. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino

Kotoutuminen, 2020. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 5.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen>

Koulutus ja kielitaito, 2020. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 1.9.2020. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>

Kuvat kommunikoinnissa 2019. Papunet. Viitattu 7.8.2020. <https://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Viitattu 6.5.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2010/20101386>

Laki kotoutumisen edistämisestä. Kotouttaminen. Viitattu 4.5.2020. <https://kotouttaminen.fi/laki-kotoutumisen-edistamisesta>

Lintunen, Pekka & Pietilä, Päivi 2014. Kuinka kieltä opitaan, opas vieraan kielen opettajille ja opiskelijoille. Tallinna: Gaudeamus Oy

Maahanmuutto ja hyvinvointi 2020. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, viitattu 4.5.2020, <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/kasitteet>

Maahanmuuttajat väestössä. Tilastokeskus. Viitattu 4.5.2020. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Moilanen, Teemu & Ojasalo, Katri & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus OY

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus, STEA, Viitattu 1.9.2020. <https://www.stea.fi/stea>

Tiedonhaku ja lähteen kerääminen. Peda.net. Viitattu 10.7.2020 <https://peda.net/p/eevapek/6-jakso/oltth/otjlk>

Ulkomaalaistaustaiset. Tilastokeskus. Viitattu 12.8.2020. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 16.6.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

HAASTATTELUT

Matikainen, Johanna 2020. Suomen Punainen Risti. Suullinen tiedonanto 5.5.2020

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset Johanna Matikainen

1. Mikä on Suomen Punaisen Ristin maahanmuuttajaohjelma?
2. Millaista toimintaa maahanmuuttajaohjelma järjestää?
3. Kuinka kauan maahanmuuttajaohjelmaa on toteutettu?
4. Mihin maahanmuuttajaohjelmalla pyritään? Millaiset ovat maahanmuuttajaohjelman vaikutukset?
5. Mistä maahanmuuttajaohjelma saa rahoituksen?
6. Millaisissa rooleissa maahanmuuttajaohjelmaa toteutetaan työntekijät, vapaaehtoiset?
7. Mikä on sinun roolisi suhteessa maahanmuuttajaohjelmaan?
8. Tekeekö maahanmuuttajaohjelma yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, keiden?

Liite 2. Mitä mieltä olet maahanmuuttajaohjelmasta-kyselyn kysymykset vapaaehtoisille

1. Piiri?
2. Ikä?
3. Sukupuoli?
4. Kuinka kauan olet ollut Punaisen Ristin toiminnassa mukana?
5. Mihin Punaisen Ristin toimintaan osallistuit vuosina 2017–2018?
6. Osallistuitko joihinkin alla olevista koulutuksista?
7. Saitko vapaaehtoistehtäviisi tukea ja perehdytystä?
8. Millaista tukea sait?
9. Millaista tukea tai perehdytystä olisit toivonut enemmän?
10. Oliko vapaaehtoistyön määrä mielestäsi sopiva?
11. Oliko vapaaehtoistyö sinulle sopivaan aikaan?
12. Oliko vapaaehtoistyöt sisällöllisesti mielekkäitä?
13. Oliko toiminnan resursseissa puutteita (esim. tila, tarjoilu, materiaalit)?
14. Jos puutteita oli, niin millaisia ne olivat?
15. Mitä iloa ja hyötyä koet saavasi vapaaehtoistyöstä?
16. Tekikö Punainen Risti mielestäsi oikeita asioita tavoitteiden saavuttamiseksi?
17. Kommentoi tässä.
18. Punainen Risti järjesti paikkakunnallasi monikulttuurista toimintaa. Arvioi toimintamuotoja, joihin osallistuit vuosina 2017-2018. Millaiset olivat toimintojen tulokset?
19. Kuvaile monikulttuurisen toiminnan tuloksia paikkakunnallasi. Millaisia tuloksia saatiin aikaan?
20. Oliko toiminnasta mielestäsi hyötyä ja tukea maahan muuttaneille?
21. Voidaanko toiminnalla nähdä olevan pidemmän aikavälin vaikutuksia?
22. Miten kehittäisit Punaisen Ristin monikulttuurista toimintaa?
23. Millaiseen toimintaan haluaisit jatkossa osallistua?

Liite 3. Mitä mieltä olet maahanmuuttajaohjelmasta-kyselyn kysymykset osallistujille

1. Ryhmä?
2. Paikkakunta?
3. Piiri?
4. Kuinka monta ihmistä arviointiin osallistui?
5. Ryhmäläisten ikä?
6. 7–18-vuotiasta?
7. 19–29-vuotiasta?
8. 30–39-vuotiasta?
9. 40–49-vuotiasta?
10. 50–59-vuotiasta?
11. yli 60-vuotiasta?
12. Kuinka monta tyttöä/naista ryhmässä on?
13. Kuinka monta poikaa/miestä ryhmässä on?
14. Arvioikaa yhdessä ryhmän toimintaa vuosina 2018–2019?
15. Ryhmätoiminta oli mukavaa?
16. Opin uusia asioita?
17. Tutustuin uusiin ihmisiin?
18. Sain uutta energiaa elämäni?
19. Toimintaa järjestettiin minulle sopivaan aikaan?
20. Minun oli helppo päästä paikkaan, jossa toimintaa järjestettiin?
21. Sain apua ja neuvoja?
22. Tunsin itseni tervetulleeksi?
23. Tarpeeni otettiin huomioon?
24. Ehdotuksiani ja ideoitani toteutettiin toiminnassa?
25. Toiminta vastasi odotuksiani?
26. Suosittelisin toimintaa ystävilleni?
27. Mitä uusia asioita opitte?
28. Mistä saitte tietoa Punaisen Ristin toiminnasta?
29. Miten kehittäisitte Punaisen Ristin monikulttuurista toimintaa?
30. Millaiseen toimintaan haluaisitte osallistua jatkossa?

Liite 4. Kielikerhon tukimateriaali

Punainen Risti

SPR– Kielikerhon tukimateriaali

Tukimateriaali sisältää kielen oppimisen harjoitteita, joita on mahdollista käyttää suomen kieltä opiskelevien maahanmuuttajien kanssa. Harjoitteiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajien kotoutumista kielen oppimisen avulla.

Harjoitteet on koottu kielikerhojen toiminnan tueksi ja sopivat hyvin täydentämään kielikerhojen toimintaa. Harjoitteista löytyy ryhmäytymistä edistäviä harjoitteita, jonka lisäksi materiaalista löytyy muutama muu kielen oppimista edistäviä harjoite.

Materiaalissa on huomioitu harjoitteiden helppokäyttöisyys ja harjoitteet ovat suunniteltu yksinkertaisiksi käyttäjälleen. Harjoitteiden käyttö vaatii pienen perehtymisen ja valmistelun. Harjoitteet voidaan toteuttaa yksilölle, pareille tai ryhmille.

Materiaali on toteutettu siten, että kaikissa siitä löytyvissä harjoitteissa on mahdollista käyttää materiaalista löytyviä kuvakortteja. Kuvakorttien lisäksi materiaalin käyttäjä voi halutessaan käyttää esimerkiksi postikortteja tai muita mieleisiään kuvia. Harjoitteita voi soveltaa tai materiaalista löytyviä kuvakortteja hyödyntää muulla tavoin. Yhteen harjoitteeseen kuluu aikaa noin 15–20 minuuttia riippuen osallistujien määrästä.

Materiaalissa on käytetty papunetin kuvapankin kuvia.

<https://papunet.net/> sivustolta löytyy kattava valikoima kuvakortteja, jotka ovat vapaasti käytettävissä ei kaupalliseen toimintaan.

Materiaalin loppuun on koottu linkkejä, joita klikkaamalla löytyy lisää kielen oppimisen harjoitteita.

1. MINÄ

Tarvitaan: Kuvakortit

Pöydälle levitetään kuvakortit, joista kukin osallistuja valitsee muutaman kuvakortin. Valittujen kuvakorttien tulisi liittyä jollain tapaa osallistujan elämään. Kuvat voivat liittyä perheeseen, harrastuksiin, työhön ym. Valittuaan mieleiset kuvakortit osallistuja kertoo miksi on valinnut juuri kyseiset kuvakortit ja miten ne liittyvät omaan elämään.

Tarkoituksena on antaa osallistujalle tilaisuus kertoa omasta elämästä kuvakorttien avulla. Harjoitus soveltuu esimerkiksi uuden ryhmän aloittaessa tai kun ryhmään saadaan uusi jäsen. Harjoitus tukee ryhmäytymistä ja sopii hyvin tutustumisleikiksi, jonka jälkeen jokainen tuntee hieman ryhmänsä jäseniä.

2. KOTIMAA

Tarvitaan: Kuvakortit

Pöydälle jaetaan kuvakortteja, joista jokainen osallistuja valitsee erilaisia kuvia. Osallistuja valitsee kuvia kertoakseen omasta kotimaastaan. Valittuaan kuvakortit osallistuja kertoo miten kuvat liittyvät omaan kotimaahan ja millaisia tunteita kuvakortit herättävät.

Harjoitus soveltuu hyvin tutustumisleikiksi ryhmän aloittaessa.

- Alle on koottu tehtäviin soveltuvia kuvakortteja
- Linkkiä klikkaamalla löydät lisää tehtäviin soveltuvia kuvia:

<https://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-aikuisille-maahanmuuttajille>

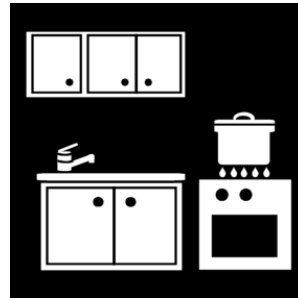
koti

kylpyhuone

keittiö

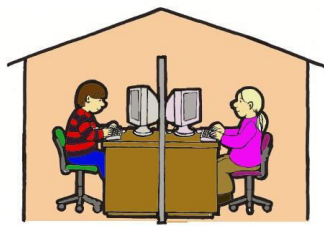
leikkipuisto

kahvila

työpaikka

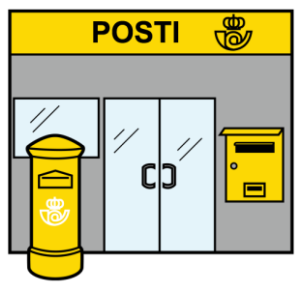
moskeija

vastaanottokeskus

posti

pankki

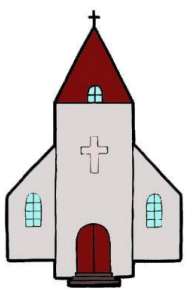
kela

talo

kirkko

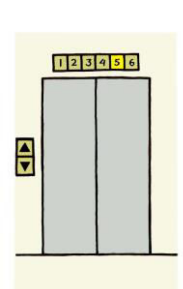
puisto

kirjasto

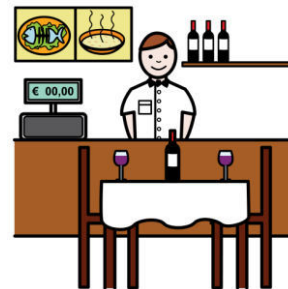
hissi

sosiaalitoimisto

ravintola

kuntosali

perhe

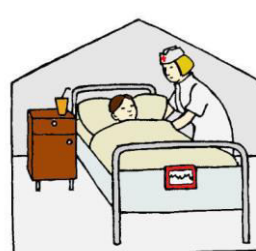
metsä

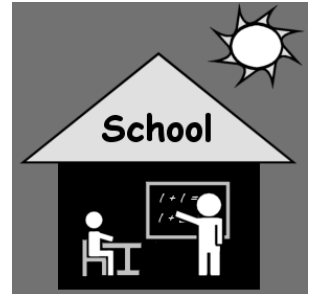
kauppa

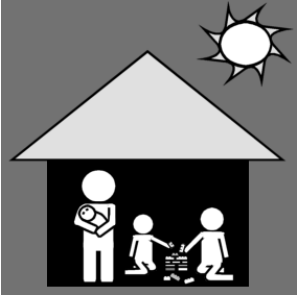
sairaala

koulu

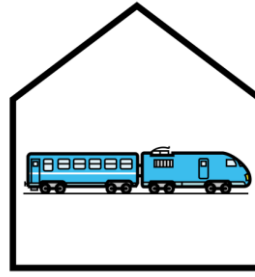
päiväkoti

lentokenttä

rautatieasema

leipoa

kahvi

tee

tanssia

laulaa

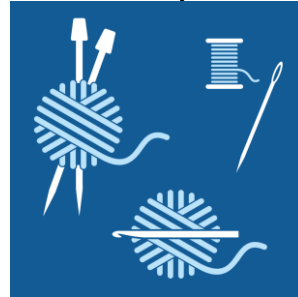
lukea

urheilla

käsityöt

käydä ostoksilla

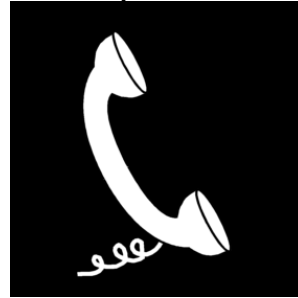
pyöräillä

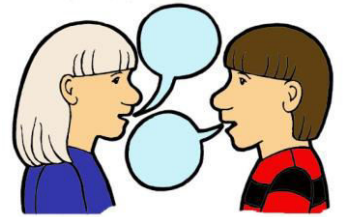
auttaa

soittaa puhelimella

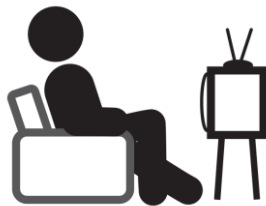
jutella

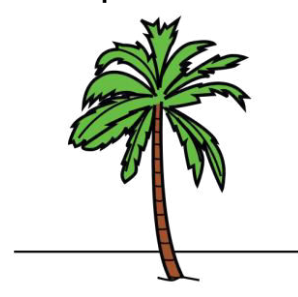
leikkiä

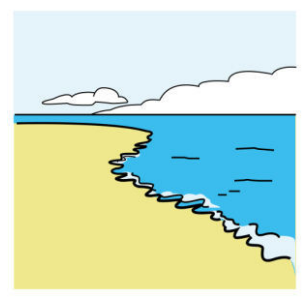
katsoa televisiota

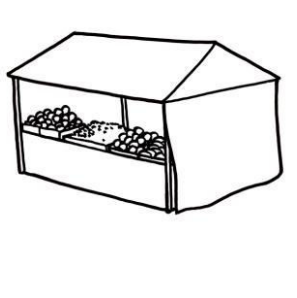
palmu

ranta

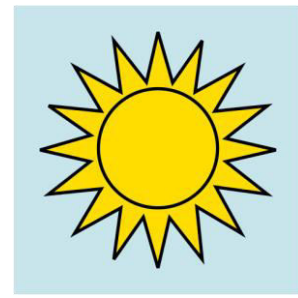
tori

aurinko

lämmin

sade

3.AMMATIT

Tarvitaan: Kuvakortit

Pöydälle jaetaan kuvakortit, jotka kuvaavat erilaisia ammatteja. Jokainen osallistuja valitsee kortin/kortteja ja kertoo, miksi kortin valitsi. Syy valinnalle voi olla, esimerkiksi oma ammatti, haaveammatti tai lapsuuteen liittyvä muisto.

Harjoitus soveltuu tutustumisleikiksi ryhmän aloittaessa.

4. TUNTEET

Tarvitaan: Kuvakortit

Pöydälle levitetään kuvakortit, joista löytyy eri tunnetiloja kuvaavia kuvakortteja. Osallistujat valitsevat kuvista tunnetilaansa sopivia kuvakortteja. Valittuaan kuvakortit osallistujat kertovat miksi kyseiset kortit valitsivat.

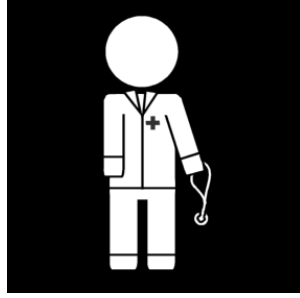
Harjoitus soveltuu hyvin tunnin aloitukseen ryhmän kokoontuessa.

- Alta löytyy ensin kolmanteen harjoitukseen soveltuvat kuvat, jonka jälkeen löydät neljänteen harjoitukseen soveltuvat kuvat
- Linkkiä klikkaamalla löydät lisää tehtäviin soveltuvia kuvia:
<https://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-aikuisille-maahanmuuttajille>

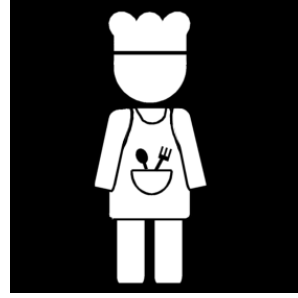
maanviljelijä

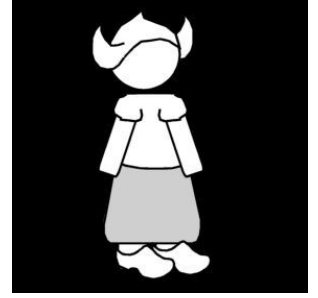
lääkäri

kokki

emäntä

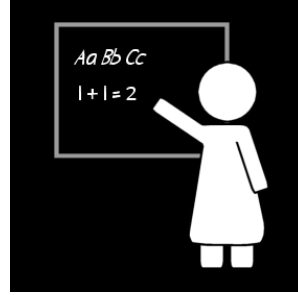
valokuvaaja

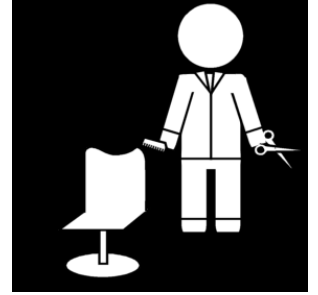
lastenhoitaja

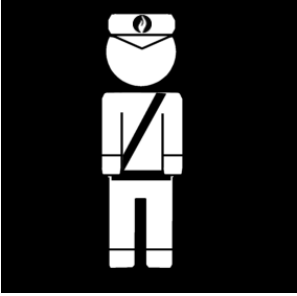
opettaja

parturi

poliisi

postinkantaja

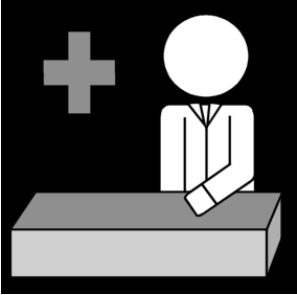
vihanneskauppias

sairaanhoitaja

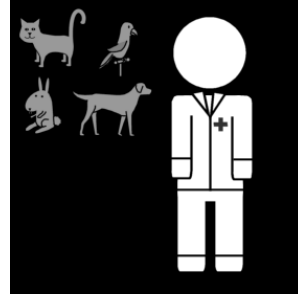
apteekkari

siivooja

eläinlääkäri

kassanhoitaja

lähihoitaja

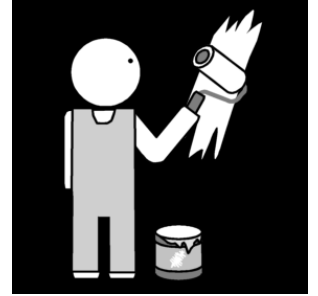
tarjoilija

varastotyöntekijä

maalari

mekaanikko

konduktööri

bussikuski

leipuri

iloinen

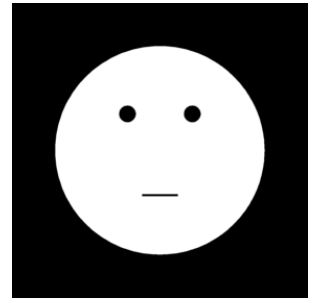
iloinen

huolestunut

neutraali

vihainen

sekaisin

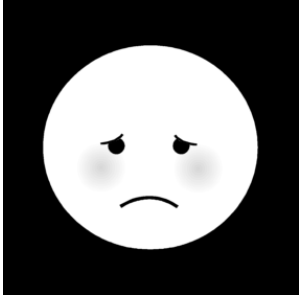
innostunut

pelokas

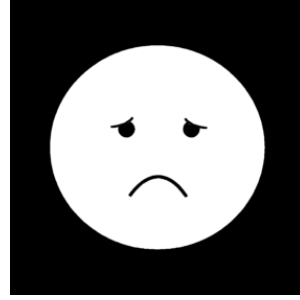
hävetä

liikuttunut

synkkä

rakastunut

ujo

surullinen

hermostunut

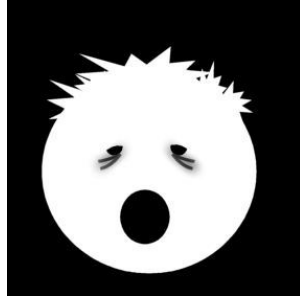
häpeissään

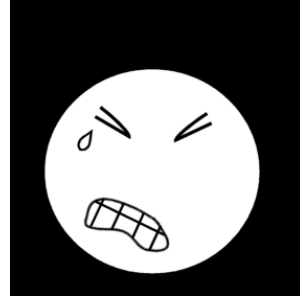
kärsimätön

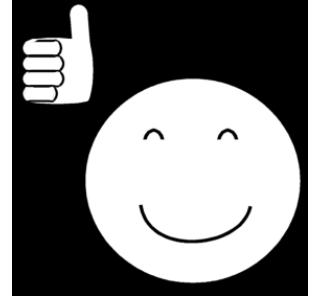
väsynyt

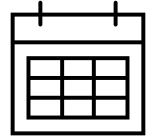
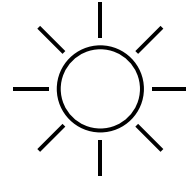

kipu

ylpeä

5. VIIKOT JA KUUKAUDET

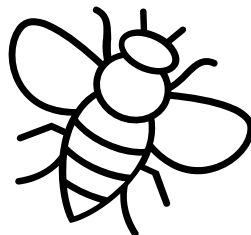
Tarvitaan: Kuvakortit

Jokaiselle osallistujalle jaetaan kuvakortit viikonpäivistä sekä kuukausista. tarkistetaan, onko rivi oikeassa järjestyksessä.

Harjoituksen tarkoitus on auttaa hahmottamaan viikonpäivät sekä kuukaudet oikeassa järjestyksessä. Harjoitukset voi teettää erikseen.

Harjoitukseen voi lisätä esimerkiksi eri vuodenaikoihin soveltuvia kuvia, kuten talvi, kevät, kesä ja syksy.

- Alle on koottu harjoitukseen soveltuvat kuvat
- Linkkiä klikkaamalla löydät lisää tehtävään soveltuvia kuvia:
<https://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-aikuisille-maahanmuuttajille>

maanantai

Ma

tiistai

Ti

keskiviikko

Ke

torstai

To

perjantai

Pe

lauantai

La

sunnuntai

Su

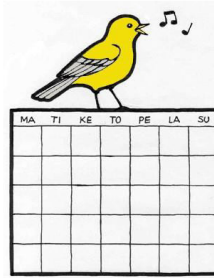
tammikuu

helmikuu

maaliskuu

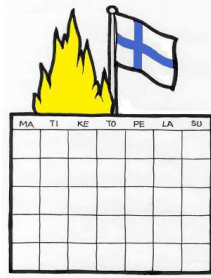
huhtikuu

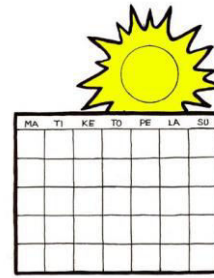
toukokuu

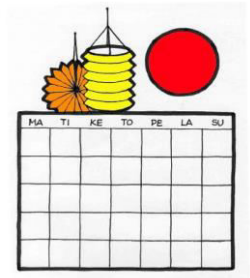
kesäkuu

heinäkuu

elokuu

syyskuu

lokakuu

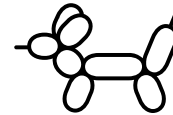
marraskuu

joulukuu

6. OPETELLAAN SANOJA

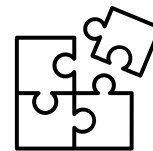
Tarvitaan: Kuvakortit

Osallistujille jaetaan muutama kuvakortti. Kuvakortit jaettuaan ohjaaja sanoo satunnaisessa järjestyksessä sanoja, joita vastaavat kuvakortit löytyvät osallistujilta. Kun osallistuja löytää oikean kortin, kortti nostetaan ylös. Tarkistetaan, onko vastaus oikein.

Harjoituksen voi toteuttaa myös toisin päin siten, että ohjaaja nostaa satunnaisia kuvia ja osallistajat sanovat sanoja suomeksi.

Harjoituksen tarkoituksena on opetella suomen kielen sanoja.

7. MUISTIPELI

Tarvitaan: Kuvakortit

Valitaan viisi saman aihepiirin kuvakorttia, jotka asetellaan riviin pöydälle. Seuraavaksi kuvakortit sanotaan järjestyksessä yhdessä ääneen. Tämän jälkeen otetaan yksi kuvakortti pois ja sanat sanotaan taas järjestyksessä, myös puuttuva kortti. Tämä kortti laitetaan takaisin ja otetaan seuraava kortti pois ja taas sanotaan sanat. Edetään näin koko rivi loppuun ja viimeisellä kierroksella otetaan kaikki sanat pois ja koitetaan muistaa sanat oikeassa järjestyksessä.

Harjoituksen tarkoituksena on oppia sanoja kertaamalla niitä muistin avulla.

- Näissä harjoituksissa voi käyttää kaikkia materiaaliin valmiiksi koottuja kuvia.

- Linkkiä klikkaamalla löydät lisää tehtäviin soveltuvia kuvia:

<https://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-aikuisille-maahanmuuttajille>

LINKKEJÄ VERKKOMATERIAALEIHIN:

<https://www.osallisenaverkossa.com/s2-materiaalit>

- Osallisena verkossa- sivustolle on koottu Suomen kielen verkkomateriaaleja, joista osa on ladattavissa tiedostoina tietokoneelle ja osa on tarkoitettu tehtäväksi nettiä apuna käyttäen.

<https://helao.fi/fi/sukellus-suomeen-materiaalit/>

- Helsingin aikuisopisto- sivustolta löytyy sukellus suomeen- materiaali. Materiaaleista löytyy kattavasti tulostettavia tehtäviä luku- ja kirjoitustaidottomille.

<https://www.suomenopettajat.fi/toiminta/linkit/verkkomateriaalit/>

- Suomenopettajat- sivusto tarjoaa luku- ja kirjoitustaidottomille tulostettavia kielen oppimisen materiaaleja.

<https://www.vahvike.fi/fi/ryhman-ohjaaminen/tulostettavaa-materiaalia>

- Vanhustyön keskusliiton sivuilta löytyy paljon ryhmätoimintaan sopivia kysymys-, keskustelu- ja pelikortteja ym. muuta tulostettavaa materiaalia.

<https://luetaanyhdessa.fi/materiaalipankki/oppimateriaalit/muu-kirjallinen-materiaali/>

- Luetaan yhdessä- sivustolle on koottu harjoitteita kieltä alkeis- ja perustasolla opiskeleville.

<https://peda.net/ikaalinen/koulut/kikatus/leikkej%C3%A4/letjvmt>

- Peda.net- sivustolta löytyy englannin kielen opiskeluun suunnattuja pelejä ja leikkejä, joita voi hyvin soveltaa suomen kielen opiskeluun.

LÄHTEET:

Kuvat: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Annakaisa Ojanen, Elina Vanninen, Päivi Honkonen, Sclera, Sergio Palao / ARASAAC, Tiina Älli, 2020. Viitattu 10.8.2020 <https://papunet.net/materiaalia/>

Leikkejä englannin kielen tunneille ja vaikka muillekin tunneille. Peda.net. Viitattu 10.8.2020 <https://peda.net/ikaalinen/koulut/kikatus/leikkej%C3%A4/letjvmt>

